B. N. C.
FIRENZE
1093
7

Digitized by Google

1093.7

Digitized by Google

JOHANNIS COLERI

De

BOMBYCE

DISSERTATIO.

GIESSÆ HASSORUM,
Typis & Sumptibus FRIDERICI KARGERI.
ANNO ÆRÆ CHRIST. M. DC. LXV.

1 13.7

VIRIS,

Magnificis, Nobilißimis, Excellentißimis, Consultißimis, Experientißimo, Plurimum Reverendis, Clarißimis, Prudentißimo, Gravißimo ac Spectatißimo.

DN. HERMANNO Von Dorne/inclytæ Reipublicæ Lubecensis Consuli primario, meritissimo.

DN. DAVIDI GLOXINIO, ejusdem Urbis cæterarumque Hanseaticarum civitatum Syndico primario, meritissimo, nec non maximè reverendi Synedrii Ecclesiastici Lubecens. Præsidi gravissimo.

DN. JOHANNI FRANCKEN/ J. U. D. celeberrimo.

DN. GODOFREDO ACIDALIO Sereniss. Elect. Brand. & Duc. Holsat. Consil. & Medico Laudatissimo, Dignissimo.

DN. M. JOHANNI REICHIO, Pastori ad D. Ægidii, quod Lubecæ est, vigilantissimo, meritissimo.

DN. JOHANNI NICOLAI, Pastori ad D. Petri, quod Lubecæ est, vigilantissimo, meritissimo.

DN. HERMANNO PETERSEN, Reipubl. Lubec. SENATORI Prudentissimo, Gravissimo.

DN. HERMANNO à LINGEN, Civi ac Mercatori in Urbe Lubeca primario.

DOMINIS, MÆCENATIBUS & PATRONIS SUIS MAGNIS.

L. S.

PArnassum, Musarum Regiam, multis obsitam dumis accessuque molestam veneranda antiquitas non absque ratione finxit: Quanto enim labore, quãto sudore mediocris, ne dicam solida, acquiratur eruditio, quam per *Parnassum* veteres adumbrarunt, satis superque patere arbitror; adeò, ut vere Tragœdus ille [a] Seneca dixerit:

Non esse ad astra mollem è terra viam.

[a] *in Hercule furente. 2. v.356.*

Verum enim vero hanc ob causam animus constantia firmus à virtutis tramite nondum terrebitur; Siquidem omnes, quæ in ascensu obtigere, difficultates, facile ipsius verticis amœnitas, cum oculos in stuporem vertit exoptatum Salutis domicilium

lium, superat atque imminuit. Aspera quamvis difficilisque sit via, quâ ad eruditionis culmen itur, exitu tamen salutaris

[β] l. 15. Bell. Pun. & gloriosa est. Eleganter hoc innuit [β] Silius Italicus, dum ita virtutem alloquentem' Prodicum Herculem facit:

Mecum honor & laudes, & læto Gloria vultu,
Et Deus, & niveis Victoria concolor alis:
Mecinctus lauro perducit ad astra triumphus.
Casta mihi domus, & celso stant colle penates;
Ardua saxoso perducit semita clivo,
Aspera principio (nec enim mihi fallere mos est)
Prosequitur labor, ad nitendum intrare volenti. &c.

Omni ævo hoc obtinuit; de sudore manare gloriam. Vndè, [γ] Ascræus ille vates rectè cecinit:

[γ] ἔργ. v. 287.

Τῆς ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι.

A quo

A quo non abiudit veterum ſapientum illud ex Hebræis antiquum proverbium: אִי לָאו דְּלֵינָא חַסְפָּא לָא מַשְׁתַּכַּחַת מַרְגָּנִיתָא תּוּתַיהּ. *Niſi elevaſſem ego lapidem, non inventa fuiſſet margarita ſub eo.*

Laboranti propitium Numen adeſt: Nam. הַבָּא לִיטַּהֵר מְסַיְּיעִין לוֹ. *Qui venit, ut mundetur, ei opem ferunt*, divinitus ſcilicet ejus conatus juvatur & promovetur.

Quocircà, ut ego, cui veſtibula quidem Muſarum introëundi, nondum vero ipſa adyta perſcrutandi poteſtas conceſſa fuit, ardorem meum nitendi ad arduam virtutis ſemitam quodam̃odo indicarem, hæc de Bombyce ex Antiquitatum monumentis colligere volui, ratus, melius eſſe progredi, quam cunctari.

Laborem non exiguum materiæ dignitas & ſcriptorum in eâ expoliendâ paucitas, nec non librorum penuria attulit, quam tamen ſolata hîc locorum eſt maximâ ex parte ante acta cura, cum Lubecæ eſſem. In manus quidem Hieronymi Vidæ carmen de bombyce, ut etiam, ſero quam-

vis, [d] Ulyssis Aldrovandi de hoc verme [e] vestifluo annotata venerunt, verum in non nullis, non omnibus lucem attulere. Audivi Martiniũ scriptorẽ rerũ Chinẽsiũ sat accuratũ de Bõbyce quædã publici juris fecisse, verum copia illorum videndorum nondum magnoperè illud petenti fuit data. Thuanus lib. CXXIX. histor. meminit, sub Henrico IV. Galliarum Rege librum de serico conficiendo suasu Santoti Parisiensis esse conscriptum linguâ vernacula Gallicâ ab Olivario Serrano: verum nec ille hactenus visus. His itaque commotus, Antiquitatem perlustravi, atq; ex eâ, quantum fieri potuit, Bombycem adornavi, memor dicti Sapientissimi †Hillelis: במקום שאין אנשים השתדל להיות איש

Quod autem, Mœcenates summè devenerandi, illustribus, nobilissimis, clarissimis ac amplissimis vestris ingeniis hanc dissertationem inscripserim, ne miremini: Maximus vester ergà studia favor ad hoc contestandæ gratitudinis officium qualecunque compulit illum, qui se

d] L.2. de insectis c. 6. & 7.
e] Sic eũ Ausonius appellat.
† Berach. fol. 63.2. & in Pirke avoth capitulis Patrum c.2.

ſe multò majora debere lubens fatetur. Vos, Patroni ſummi, qui ab uſu diuturno & aſsiduo magnarum rerum peritiſsimi, Rempubl. veſtram & Eccleſiam conſiliis ſalutaribus, doctrinâ excellente ac cura indefeſsâ gubernatis, cives ſervatis, clienteſque, ut acerrimi ingeniorum æſtimatores fovetis: Vos, inquam, lætâ fronte materiam hanc de Bombyce, à foro quidem veſtro abhorrentem, non tamen uſu alienam, ſuſcipietis: Nec tantum ſuſcipietis, verum etiam conatum meum in elegantioris literaturæ exercitio æqui bonique conſuletis. Valete, Viri Magnifici, Excellentiſſimi, Experientisſime, Plur. Reverendi, Ampliſſimi, ac vota cottidie pro veſtra omnium incolumitate facientem veſtro amore ac favore complectimini.

Dabam Gieſſæ Cattorum A. D. III. NON. APRIL.
Anno Æræ Chriſtianæ MDCLXV.

V. V. Magnificent. Nobilitat. Clarit.
Amplitud. & Humanit.
devotus cliens
JOHANNES COLERUS Lubec.
AUTOR.

Eximio & Præstantissimo Domino

JOHANNI COLERO,

Primum hoc docti laboris specimen felix ac faustum esse jubet,

ADAMUS TRIBBECHO.

Epigr.

Dilectam Phœbo memorent Latoida Graji,
Et referant Coum textilis artis opus.
Artifices Serum dextras, depexaq; fila,
Et densata iterum stamina jactet EOS:
Decedunt Seres COLERO & Pamphila, Coas
Illius & calamus pennaque vincit acus:
Byssina dum verè fa. it & Bombycina verba,
Illaq; castalio tincta colore lavat;
Autorumque legens flores memorandaq; dicta,
Palladio clarum pectine texit opus.
Ergò velut bombyx rediviva morte resurgit,
Et prohibet fatis ultima fata suis:
Sic bombyx, COLERE, tuus, Phœnicis ad instar
Ut sua fata novat, sic sua fata fugat.

Scandis in excelsum virtus; Industria mentem
Sublevat: his alis astra, COLERE, subis:
Scandis, & in summo stans vertice, despicis ima;
Mens erecta gravi serpere nescit humo.
Scandere si pergas (incœpta et ede Camœna)
Unus erit (comitum Fructus, & alter Honos.

Paucis hisce Præstantissimo Doctissimoque Dn. Autori gratulari voluit,

Antonius Henricus Gloxin.

אב׳ר

DE

BOMBYCE.

CAP. I.

Etymologia: βομβεῖν propriè apum & vesparum. Ab Oriente ad Græcos nomen bombycis pervenit contrà Isidorum & alios. Homonymia: quid כלאים in Levitico. Bombyces tibiæ: Apud Plinium quid bombyx: Suspicio mendi. Confundunt eruditi bombycinum & sericum cum laneo & gossypino. Isaacus Vossius in not. ad Melam notatur. Pollux byssum, erioxylon & bombycem accuratè distinguit. Synonyma. Fulleri opinio: quid כרפס apud Esaiam? Paronyma: Fullerus & R. Kimchi taxantur secundum veriorem mentem Buxtorfii. Bombycinum à bombacino distinguitur. Quid bambax sive bombax. Sericarius, Sericobapta Alciato baphius: Grammatica observatio.

INter alia naturæ miracula, quæ varia passim in hac universitate mortalibus in conspectum prodeunt, & *Bombycem* esse numerandum, nemo ab Antiquitatum monumentis, quin imò experientia ipsa, quam rerum omnium Magistram merito salutamus, eruditus facilè negabit.

De illo verme sericario in præsentiarum dicturi, i-

 psum

psum ejus nomen hoc in limine exercitationis paucis delibabimus.

Appellatur autem bombyx, græcè βόμβυξ, ὁ: item βομβύκιον, παρὰ τὸ βομβεῖν, ut quibusdam videtur: qui sonus etsi propriè est apum & vesparum, quas bombire Scriptores à βομβεῖν dicunt: *Aristophanis Scholiastes*: βομβυλιὸς εἶδος μελίσσης, καὶ εἴρηται παρὰ τὸ βομβεῖν: Transfertur tamen & ad alios sonos, *vide lexicon* H. Stephani *in voce hac*: & sic fors etiam ad bombycum sonum, quem eo tempore, cum papiliones sunt facti, edunt. Compositum autem hoc vocabulum autumant per ὀνοματοποιΐαν ex sono βομ, βομ, qui an ore, an vero alis cieatur, apud Baconem de Verulamio Baronem & vice Comitem S. Albani lege *in hist. nat. cent.* 2. *sect.* 175.

Isidorus Hispalensis Episcopus aliam derivationem affert *l.* 12. *Originat. c.* 5. *Bombyx*, inquit, *vermis frondium, ex cujus textura bombycinum conficitur. Appellatur hoc nomen ab eo, quod evacuetur, dum fila generat, & aër solus in eo remaneat.* Sed vocabulum, judicio Gerhardi Vossii & Fülleri, verisimilius cum re ab Oriente ad Græcos manavit. Nam, quod Isidorus voluisse videtur à bombylio vase derivari, quia, ut hoc bibendo exhauritur, & exhaustum nihil præter aërem habet, ita bombyx exhauriatur nendo, ut nihil præter aëra contineat, non magni est æstimandum: Si enim Originem traxit à bombylio vase, potius figuram respexisse putandum est. Bombyx enim textili suo nido involutus refert bombylium vas, in quo collum angustũ, venter pominens ac turgidus, fundus acutus. Adi Vossium *in Etymolog. M. nuper edito.* Salmasium *in comment. ad Tertulliani pall. p.* 231. Füllerum *in Miscell. sacris l.* 2. *c.* 11. *p.* 249.

Homonymiam quod attinet, vox bombycis varias admittit significationes. Primo enim vermem innuit sericarium

carium, *qui instar araneæ fila net, quæ bombycina vocamus.* Pollux *in Onomast. l.17.c.17.* Arabes à R. הרר הר ורואל vermen setæ vocant: Germanis dicitur, ein Seydenwurm. Hebræi, ut quidam censent, voce סָלְעָם exprimunt, quæ *Levitici* 11. *v.*22. occurrit: Ubi Talmudistæ speciem locustæ denotari scribunt, *Cod. Cholin. cap.3. fol.63.* sic dictam à סָלַע, quod petris delectetur: Videantur lexica Buxtorfii.

Significat secundo instrumentum Musicum. Clarè hoc evincit Pollucis locus *l.9.c.9. onomast.* dum ait: *Aliarum tibiarum partes sunt,* γλῶττα, τρυπήματα, βόμβυκες: quamvis & pro ipsis sumantur tibiis. Scalig. *l.1. poët. cap.20. Tibias,* inquit, *Syriacas audaciam atque impetum spirare prodiderunt. Quare, si usum spectes, ad leges entheas & ortheas referuntur. Syris similes bombyces, & aptæ* ὀρθίοις νόμοις. Adi hac de re Turnebum *lib.17. advers.2.20.* Martin. *in lex. Philolog.*

In longis tibiis numerari debent, quæ ab Aristotele περὶ ἀκουστῶν appellatur βόμβυκες, quas tamen difficilius ait inflari. πάντες γὰρ, inquit, χαλεπῶς πληροῦσι τοὺς βόμβυκας, καὶ μετὰ συντονίας πολλῆς διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀποστάσεως. id est, interprete Patritio; *Omnes difficulter implent bombyces, & cum contentione multâ ob longitudinem distantiæ.* Verum pluribus hac de re differentem legat benevolus lector θαυμάσιον istum Salmasium ad Solinum Polyhistorem. Hinc & calamum tibiarum generi idoneum Theophrastus *hist. plant. l.4. c.12.* & Plinius *N.H.l.16.c.36.* vocant βομβυκίαν.

Tertio per Synechdochen vox bombycis extensa est ad omnem molliorem lanuginem, unde vestes texerentur. Id ità se habere liquet ex Plinio, qui erioxyla sive interiorem gossypii lanuginem bombycem vocat *l.19. N H. c.1. Superior,* ait, *pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem alii gossypion vocant, plures xylon, & ideò lina inde facta xylina. Parvus est, similemque barbatæ nucis de-*

fert fructum, cujus ex interiore bombyce lanugo netur, nec ulla sunt eis candore mollitiâ ve præferenda. Hæc ille: ubi per bombycem minimè intelligere debemus fila bombycum, sed lanuginem fructu xyli contentam, quam sic vocant, quia & mollitie similis est bombycum operi, & similiter ex ea telas nent, vestesque texunt. Evolve hac de lanugine Ulpianum in L. *si cui lana legetur ff. A. Legat*. III. Vossium *in Etym*. L. L. *p*. 75. Tiraquell. L*eg*. 3 *Connub. num*. 18. Salmasium in Solinum. Quamvis suspicari ausim, locum Plinianum librariorum vitio esse corruptum, ut pro bombyce legendum sit bombace, præsertim, cum bombyx eo significatu non occurrat. Interim sunt inter eruditos, qui bombycinum & sericum cum laneo & gossypino confundunt, inter quos contrà Salmasium pugnantem vide sis Isaac. Vossium in not. Pomp. Mel. Inter alia ille, *è tenerioribus plantis & foliis subtilissimum ac præstantissimum fieri sericum* asserit: Pollucem verò dum laudat, ejus testimonio suam ipsius sententiam evertit: Uno enim eodemque capite tractat Pollux de bysso, de erioxylo, de bombyce, quæ accuratè distinguit: illi autem capiti male titulus appositus περὶ βυσσίνων, quasi & bombycina illo nomine comprehenderentur, aut gossypina. Manifestam distinctionem, ut alia taceam testimonia, inferunt verba Tertulliani *lib. de cultu feminarum. Vestite vos serico probitatis, byssino sanctitatis, purpurâ pudicitiæ*. Nec, quomodo differant, obscurum esse potest, cum byssus è terra nascatur, sericum verò producatur à vermiculis, sive curâ in ædibus asservatis, ut apud nos Germanos passim fit, sive fila in arborum foliis gignentibus, ut postea sericum depectatur, quód in Persia fieri memoriæ proditum est.

Ad Synonymiam ut accedamus, appellatur Bombyx etiam, Ser, *vid. Lexicon Martinii phil. Et Fuller. l*. 12. *Misc*.

Mist. sacr. c. 11. qui in eâ est opinione, Ser derivari à Ses, mutato S in R, cum sæpè illud fiat tùm à Græcis, tùm à Latinis, ut ἄῤῥην pro ἄρσην, honor pro honos cæterisque ejusmodi: & sic setam quoque à Ses, cujus genitivus setis est deduci oportere: Ses autem à voce Hebræa סָס ejusdem significati, quæ *Esaiæ c.* 51 *v.* 8. occurrit, originem trahere autumat. Verum abeunt ab ipso alii, statuuntque, Ser dici â Seribus, gente illa Indiæ, de cujus situ infra pluribus: apud quam hic sericarius vermiculus ingente numero reperitur: quibus & nos album adjicimus calculum, usque dum firmioribus argumẽtis probetur, per vocem סָס apud Esaiam bombycem , nec potius tineam s. blattam quæ *Matth.* 6. *v.* 19. græcè vocatur σὴς, denotari.

Paronyma sunt bombycinus & sericus. Fullerus l. cit. & hic à viris doctissimis discedit, dum ser derivatum putat per Apocopen usitatam à serico tanquam principali, quemadmodum à פּוּנִקָא fit Pœnus: At vero longè alia ratio; quandoquidem Ser substantivum à Serico, quod adjectivè sumitur, denominari nequit.

Sed sericum ipsi substantivum est, & quidem dictum סריקין, quod Orientalibus vacuum s. inane designat: Quoniam sericum, ut ait, inanitate quadam pulcherrimâ ubique respersum ac veluti pertusum, tum pendulis araneorum telis æquabili tenuitate est simillimum. Verum longè hoc abludit, æquè ut illud R. Kimchi & Pagnini in lexic sub R. שרק, quo סריקין exponitur figuratum: Latina enim vox est סריקין Sericum docente Buxtorfio in lexic. Talmud. Maj.

Bombycinum à bombacino prorsus differt, ut suprà etiam innuimus: Bombyx enim est vermiculus, bambax vero sive bombax est lanugo mollior, gossypium : unde penes Autorem Glossarii Arabico latini legas: *Mambax*

 vel

vel bambax, id est, gossypium. Apud Nicolaum Myrepsum habes βομβάκιον: hinc & bombacem & bombacium dixere, quod satis superque hic Suidæ locus indicat, Βάμβαξ, ἢ πάμβαξ, ἢ παμβακίς, τὸ παρὰ πολλοῖς λεγόμενον βαμβάκιον. Ἀ βάμβαξ Italicum est *bambagia* ac *bombazo*: Germanis vocatur *baumwoll*, ac Belgis *boomwol* q.d. arborum lanam. Bombycinum itaq; idem est quod holosericum, ut vestes bombycinæ. Consule Tiraquell. L.3. *Connub. n.* 18. Salmasium *ad Tertull. pall.*

Sericarius & Sericobapta est, qui versatur circà sericum, illud tractat variisque imbuit coloribus. Adi Salmas. d.l. Dicitur etiam baphius παρὰ βάπτειν, quod est tingere. Lege Alciatum *in l. balluca c. de metall. l.* 11.

Coronidis loco ex Grammaticis hic monemus, bombycem pro verme usurpatum reperiri in masculino genere apud Scriptores: unde Martialis *l.* 8. *epigr.* 13.

Tam leve nec bombyx pendulus urget opus.

Pro setâ autem in feminino. *Vid. Vossius in Aristarcho suo.* Quamvis illud discrimen non nunquam min' observetur.

CAP. II.

Bombycum descriptio, sive Nativitas, magnitudo, somnus, exuviæ, textura cum nidulis. Metamorphosis item mira, dum ex verme bombylii, ex bombyliis papiliones s. necydali fiunt. Error non nullorum, qui necydalos & bombylios confundunt, detegitur. Niduli etiam coccones vocantur, Græcis κουκούλια. Sericariorum ars in explicando nemate. Tandem bombycum mors post seminis emissionem exponitur. Annectuntur illustrationis gratia ænigmata quædam.

CONsiderabimus nunc bombycum naturam ac varia eorundem fata,

Admiranda tibi levium spectacula rerum: verius

verius in minimo maxima naturæ miracula adumbraturi. Quod ergò primùm bombycis nativitatem attinet, prodit ille ex minutissimis ovis vermiculus. Generatio ejus variis in locis variè peragitur. Italicæ mulieres, quæ maximam hanc in rem impendunt operam, Sole Taurum transeunte, semen bombycum intrà vestes abdunt, naturalique suo calore fovent: unde fit, ut paucos intrà dies (Vida in carmine de Bombyce, quod Scaliger in hypercritico suo Regem librorum ipsius appellat, tertium ponit v.140.) vermiculi nascantur. Olearius polyhistor ille celeberrimus *in Itiner. Persic. l 5. c. 9.* eundem fermè modum apud Persas observavit, dum scribit, semen illos in sacculo quodam sub alis portare, quod ibidem intrà diei spacium excludatur. Procopius & Volaterranus etiam fimi calore excludi posse annotarunt. In locis Boream spectantib⁹ ovicula cultores vermis sericarii, in quibus semen asservatur, ad solis radios intensiores, cum mori protrudunt gemmas, exponunt, & ejus tepore excludi videmus. Primo autem ortu, cùm ovicula perrumpit niger seu subfuscus vermiculus, adeo tenue præ se fert corpusculum, ut vix in oculos incurrat: Sensim vero progressu temporis adolescit, ut bimestre intra spacium crassitiem digiti auricularis adæquet.

Variat magnitudo pro situ locorum: hinc Neapolitanos & Calabricos majores esse Hispanis, Hispanos autem præstantius nere sericum legimus, adi Vossium *l. 4. Idol. p.* 1544. Imo testantur isti, qui Italiæ loca visitarunt, ibidem locorum majores esse vermes hos, quam apud nos in Germaniá passim.

Ab ortu ad summum usque incrementum aliquoties cutem veterem more anguium exuunt, quod primâ vice, quando adhuc sunt tenelli, nõ sine vitæ periculo cõtingere solet. Intereà autẽ, dum exuvias pristinas abolere parant,

somnus

ſomnus eos gravis obruit, qui triduum fere durat, decimaque luce ferè incipit. Cibis planè abſtinent, donec veluti renovati rurſus cibum appetunt. Eleganter Hieronymus Vida in carm. cit.

Sæpe etiam impaſtas averti pabula cernes,
ſopitaſque gravi, veluti torpore, veterno
in tabulis: Hic parce, metu ne corpora morbus
forte aliquis, gentemque lues invaſerit ægram.
Hunc illis morem, natura hunc ipſa ſoporem
addidit: indulgent ſomno ſtratiſque quieſcunt,
ſopitiſque dies alter tranſcribit & alter.
Cum vero expulerit noctem lux tertia rebus,
conſurgent, lætaque ad pabula nota redibunt.

Imminentem hunc lethargum capite erecto exſpectant, eumque corporis habitum ſervant, donec λεβηρίδα ſive ſenectam depoſuerunt: Quo digitum intendit Vida, cum pergit:

Ergò illas tumidas jubeo obſervare (nec ingens
noſce labor) ne improviſus ſopor occupet: ultrò
ſigna dabunt ipſæ, cælo capita ardua tollent
arrecta, ſpernentque dapes: tum pigra notabis
corda, animos reſides, inſueta ſilentia menſis.

Initium autem deponendarum exuviarum à capite ſumunt, in gyrumque iterum atque iterum contracti variè ſe corrugant, donec veſtem veterem exuerunt.

Duobus adoleſcunt menſibus, poſt illud temporis ſpacium ſenſim à cibis abhorrent, & nitore quodam contracto tenuiſſimum ac ſubtiliſſimum ore filum, quod ſetam dicimus, emittunt: quo obſervato ſtatim ab aliis ſunt ſegregandi, & cucullis, vel alii vaſi ad id deſtinato, includendi, ubi tunicas ſive nidulos arte mirabili intra triduũ, non nunquam biduum contexunt, ſericum aut album, aut flavum, aut mixtum albedine & flavedine conficientes

tam

tam tenuissimo filo, ut pene fugiat visum, tàm porrectæ longitudinis, ut cum Marone dixeris *l.1. an. v.372.*

Vrbem bombycis possis circumdare filo.

Sunt auté niduli ipsorũ multis filis hirsuti & horricomi, in quibus per octo & quot excurrit dies, semi sepulti jacent vermes, qui tunc rectè vocantur bombylii. Brevi novam subeunt metamorphosin, papilionesque fiunt mares ac femellæ, alati quidem cornigerique, græcè νικύδαλοι, sic dicti, quod diu non vivant. Adi Vidam *l.1. carm. v.265. &* 277. De necydali vocabulo ut & bombylii hic notandum, quod non nulli βόμβυκα & νικύδαλον confundant. *Clemens Alexandrin.* μεθ' ἣν εἰς τρίτην μεταμόρφωσιν προχωρεῖται βομβύλιον· οἱ δὲ νικύδαλον καλοῦσιν, ἐξ οὗ μακρὸς νήθεται στήμων. Alii, inter quos Aristoteles, rectius distingunt: Nam certum est, necydalum dici, qui prodit ex bombyce. *Hesychius*: Νικύδαλος, τὸ ἐκ τοῦ βόμβυκος ζῶον.

Artifices hodierni sericarii cocconem vocant nidum illum volubilem, quo involvitur bombyx, græci κουκούλιον, teste Salmasio. Lanuginem illam hirsutam & hispidam, quæ adhæret cortici bombycini folliculi, quæque sic implexa & implicita est, ut evolvi expedirique nequeat, nisi prius humore lentiscat, Laberius lanitiem vocat, planè καταχρηστικῶς. Solent autem cacabum aquâ plenum igne ferventem facere, in quem nidulos sive folliculos conjiciunt, ut materia tunc lenta & sequax melius & facilius evolvatur, & in fila tenuetur. Adi Olearium *de Persis l.5. Itin. c.9.* Tertullianus hic monet, *necandum esse bombycem, cum jam nema suum reddidit: nam nisi tunc necetur, nidum suum textilem pertundere, & evolare assumptis pennis papilionem.* Quod etiamnũ hodie bombycinarii observantes, bombyces ante exstinguunt, quã prorumpant papiliones. Ardentissimo enim soli expositos interficiũt in nido ac folliculo,

 aut

aut in furno torrendos curant, majoribus tamen reservatis ad semen excitandum. Vide sis Salmasium *ad Tertulliani pallium* pluribus.

Quando itaque ex vermibus nova metamorphosi alati prodiere papiliones, sexu differentes, (quod ex magnitudine dignoscitur) instar reliquarum animantium coitum appetunt: post venerem femellæ ova pariunt minutissima ingenti numero, quæ principio flavum, brevi post cinereum trahunt colorem. Hæc asservata in alterum annum tempore certo excluduntur: ubi vero loca sunt calidiora, si vere appetente nativitas maturetur, & prolem eorum haberi posse, constans omnium confessio est.

Tandem, cum omnes naturæ suæ vices subierunt, alati bombyces s. verius papiliones brevi post moriũtur. Scite hac de re Vida *l.2.v.296.*

Concubitu indulgent omnes, ut semina gentis
munere defuncti vitæ post fata relinquant,
& servare genus valeant stirpemque tueri.
Post illis operum est cunctorum finis & ævi.

Et hæc de bombycis descriptione dicta sufficiant: Plura qui scire avet, adeat Hieronymum Vidam in carmine modo laudato. Alex. ab Alexandr. *l.4. Gen. dier. c.9.* Confer. & Dalecamp. not. *ad Plin. l* 11. *c.* 23. Lauremberg. *acerr. cent. 3. num. 2.*

Bombycum hanc descriptionem illustrare visum est ingeniosissimis non nullis προβλήμασι γρειφικοῖς (quomodo ænigmata vocat Clearch. Solens. apud Athen. dipnosoph. l.10.) Elegantissimum facile est, quod Barlæus habet *l.2. miscel poëmat.*

Pene nihil fueram, jam longum tendor in orbem,
nunc eo, mox pennâ liberiore volo.

Jam

Jam lateo tectis, mox rursus liberor iisdem,
nunc dapibus potior: nunc dapibus careo.
Jam piger incedo lentè, jam fila laboro,
jam Veneris posco gaudia, jam fugio.
Vixi, & quem dederat cursum natura, peregi,
fataque dum subeo plurima, sponte necor:
Quodque prius fueram, rursus dissolvor in ovum,
principio fini conveniente suo.

Apud Pet. Opmoerum *in oper. chronic. f.* 54. hoc occurrit: *Ex ovo prodiens ultro implumis, Prothea supero mutando formam: Lazarum* [illegible] *duplici morte: Attalum æmulor relinquendo mei studiosis pulchram ac divitem hæreditatem: Hoc habens peculiare præ illis, quod & spem relinquam posteritatis ter quotannis transformandæ, bisque victuræ, bisque morituræ.*

Joh. Pincier *in lib. 3. ænigm. c. 6.* tale format:
Herbarum metuenda lues & amara colonis,
mille trahens varios rugosâ pelle colores,
est eruca mihi, cum se novat annus, origo.
Quæ multo pede nixa licet, vestigia figit
tarda tamen, repitque, fames quo ducit edacem.
Ast ego non repo, sed pictis degener alis
alta peto, sudasque seco perniciter auras;
undeque sum natus generi nova semina reddo.
Ipse meæ Matris, Lector, tibi nomina dixi:
Tu rursus mihi dic, natus quo nomine dicar.

B. Adhelmi ænigma adducit Nic. Reusnerus *in ænigmatographia p.* 207. quem consule.

CAP. III.

Bombycum cibus salutaris morus, quamvis & ulmi, lactucæ

 urti

urticæque foliis, ficulnis item frondibus ipsos ali sit proditum. De cura istorum, & quod arcendi sint à formicis & mulieribus impuris.

MOri folia bombycibus utilissimum maximeque salutarem cibum esse, tam ex antiquorum testimoniis, quam hodiernâ deprehendimus experientia. Sic mori foliis duos Monachos bombycem ex India Byzantium attulisse, proditum est à Zonarâ *in Iustin. vitâ*, Procopio *l.4. Goth.* Et Theophane Byzantio apud Photium *in myriobiblo p.79. Edit. Rothomagensis anno* 1653 In Italia adhuc bombyces magno numero aluntur mori foliis: Unde Vicentini agri incolis magni proventus. Uti etiam in Persia, ubi horti hodienum quoque toti sunt consiti moris, ut cedant in bombycum cibum, quibus integras domos, ei rei destinatas, replent, vide Olearium ἀξιόπιστον *l.5. hist. Pers. c.9.*

Attamen & aliarum arborum foliis eos vesci à scriptoribus est annotatum: ut ulmi, si mori copia non sit, de quo confer Vidam *l.1. bombyc. v.*209. Lactucâ, urticâ rubo etiam pasci docet Vossius *l.4. Idolol. c.*29. In Ægypto & Syria ficulnis ali frondibus, Scaliger testatur *exercit.*158. *ad Card. sect.*9. & Bellonius *l.2. observat. cap.*105.

Maxima autem cura adhibenda est, ut cibus stato tempore porrigatur, quovis die ter, aut bis: Deinde, ut folia non sint rancida & putredine infecta. Præprimis etiam cavendum, ne formicæ adhærescant foliis, quia hoc manifesta bombycum pernicies, quod Vossius, se in liberorum bombycibus semel iterumque observasse, docet *l.4. Idol. p.*1542. Famen, dum vivunt, tolerare non possunt: magnâ cautione, ut contrà frigus eos tueamur, necesse est, alioqui jactura magna existet. Facile cibus locusque effi-

cere

cere poteſt, ut palleſcant, intumeſcant & moriantur, velut peſte infecti. Mulieres impuras & ſordidas eo tempore, cum ſetam ſunt facturi, tolerare non poſſunt, ſi attingantur ab illis, proprio quaſi fluxu liqueſcunt, teſte magno iſto Viro Oleario l. c. Plura hoc de argumento apud Vidam in carmine, quod jam ſæpius laudavimus, petantur.

CAP. IV.

Bombyx araneo ſimilis in liquando per aëra, texendo telam tum devorando ſtamen, & mox vacuo reddendo: deniq; in eo, quod utriusq; animalculi tela ſit ſalutaris vulneribus.

MUltis in rebus bombycē ſimilitudinem quandam cum araneo habere, nemo facilè negabit: ideoq; ut & nos iſtam hic ad oculū paucis demonſtremus, inſtitut i ratio exiget. Primo igitur ponimus, τὸ liquare per aëra filum æque araneo ac bombyci nostro competere. Araneum inde Heſiodus ἔργ. v. 775. appellat ἀιερσιπότητα, dum canit:

Τῇ γάρ τοι νεῖ νήματ' ἀερσιπότητος ἀράχνης.
Hac enim net fila in aere ſuſpenſus araneus.

De bombyce Iſidorus *in Origin: Appellatur bombyx, quod evacuetur, dum fila generat, & aer ſolus in eo remaneat: id eſt, dum per aëra liquat.* Deinde etiam conveniunt in texendo telam: Quemadmodum enim aranea variis in orbem ductis lineis à centro, in quo gnomon, ad circumferentiam caſſes tendit: ità quoque & ſedes ſuas tendit bombyx ſuo modo: Nidum nempe volubilem ἀραχνιώδεσι πέρσις, ut loquitur Ariſtoteles, contextum conte-ctumque perficiendo, quem κυκκίλιον vocat Græcus quiſpiam Scriptor Unde & Plinius *l. 11. N. H. c. 22. Araneorum more telas texunt.* Pollux *in onomaſtico l. 7. cap. 17.*

σκώληκες εἰσὶν βόμβυκες, ἀφ' ὧν τὰ νήματα ἀνίεται, ὥσπερ ἀράχναι.
Clemēs Alexādrin in *Pædag. de bombyce*: ἐξ ὧ μακρὰς νήθεται στήμονας, καθάπερ ἐκ τῆς ἀράχνης ὁ ἀράχνης μίτος. Servius *l 2. Georg. virgil. qui* (bombyces) *araneorum more tenuissima deducunt fila.*

Martialis l.8. epigr.39.

> *Nec vaga tam tenui discurrit aranea filo,*
> *Tam leve nec bombyx pendulus urget opus.*

Imo, ſubtilitate texendi cum araneis contendere indicat *Dionyſ.* περιηγήσ: 757.

> Κείνοις οὔτι κὲν ἔργον ἀραχνάων ἐρίσειεν.
> *Hæ ſuperant tenues, quas texit aranea, telas:*

Et Tertull: *in lib. de pall.* experientia etiam teſte ait, *bombyces per aërem liquando, araneorum horoſcopis idoneus* (id eſt magis idoneè,) *ſedes tendere.*

In eo etiam tertio convenientiam habent, quod *uterque ſtamen devorat, mox autem vacuo reddit*, ut loquitur Afer. Texentem ac retexentem araneum curioſus talium deprehendere poterit: Bombycem vero filum per aërem ducere, de hinc devorare, mox ex alvo remittere & aëri tradere, αὐτόπται dantur teſtes.

Quarto deniq; de utriuſq; animalculi tela notatu dignũ eſt, quod utraq; utilis ac ſalutaris ſit vulneribus, adi *Pliniũ l.29. N.H. cap. ult.* Serenus Sammonicus de Arachnes telâ ita cap.54.

> *Si vero caput infeſtus colliſerit ictus,*
> *Ex oleo necti veſtis debebit arachnes:*
> *Neſciet hæc illinc, niſi cum ſanârit, abire.*

Idem prodidit Bellovacenſis *ſpec. nat. l.20. c.119.* confer Voſſium *l.4. Idol. p.160.3.* Et hæc annotare volui breviter de convenientia bombycis *cum araneo, ut texturam bombycum hac ratione illuſtrarem.*

CAP.

CAP. V.

Bombycem statuit multiplicem Aristoteles, quem Plinius sequitur. Quid sit ἀναλύειν & ἀναπνίζεσθαι apud Aristotelem expenditur.

BOmbycem vermem esse multiplicem Aristoteles *l.5. hist. animal, c.19.* docet, inquiens: ἔνια τῶν βομβυκίων. Aristotelem Plinius sequitur *l.11. N. H. c.22.* quod ita incipit: *Quartum inter hæc genus est bombycum, in Assyria proveniens, maius quam suprà dicta.* Ubi notandum, quartum ab eo nominari genus, quia in prioribus eius libri capitibus primo de apibus dixerat, tum de vespis & crabronibus *c.21.* Quartum igitur genus insectorum volucrum, genus bombycum erat reliquum. Quo vero autore scripserit, quod in Assyria proveniant, nō constat. Aristoteles namque, licet eadem memoret, quæ Plinius expressit, nil tamen de Coi & Assyrii bombycis differentia ponit. Quod Propertius *lib.2. eleg.* canit,

Si qua Arabio lucet bombyce puella,

aliter se habet: Arabia enim non est Assyriæ, tantum ei adjacet. Non liquet etiam, unde excerpserit, maius esse genus apibus, vespis & crabronibus. Quæ apud ipsum sequuntur, Aristotelis sunt. Ita vero infit; *Nidos luto fingunt salis specie, applicatos lapidi tantâ duritie, ut spiculis vix perforari possint: In iis & ceras largius quam apes faciunt, deinde maiorem vermiculum.* Aristoteles ita *l.5. hist. anim. d. c.24.* ἔνια δὲ τῶν βομβυκίων πρὸς λίθῳ ἢ τοιούτῳ τινὶ ποιοῦσι πήλινον ὀξὺ, καὶ ὥσπερ εἰς ἅλας καταλείφονται· τοῦτο δὲ σφόδρα παχὺ καὶ σκληρόν· λόγχῃ γὰρ μόλις διαιροῦσι. Ἐνταῦθα ἐντίκτουσι, καὶ γίνεται σκωλήκια λευκὰ ἐν ὑμένι μέλανι. χωρὶς δὲ τοῦ ὑμένος ἐν τῷ πηλῷ γίνεται κηρός. οὗτος δὲ κηρὸς πολὺ ὠχρότερος γίνεται τοῦ τῶν μελιττῶν. In collatione horum Scriptorum, quod obiter

biter notamus, *Plinium* ὠχρότερον κηρὸν transtulisse per *ceras largius* deprehenditur. Nec probabile est, ipsum ignorasse, quid sit ὠχρότερον, cum alibi recte verterit; ut, cum scribit, *cuminum bibentium colorem mutare in pallorem l.20. c.15. & 14.* quod ex lib. Φυσικῶν Aristotelis desumpsit. Arbitratus sum, *Plinium* exemplar tenuisse, in quo fuerit exaratum λαβρότερος, pro eo, quod in nostris est ὠχρότερος.

Cætera itidem de geniturâ vermis Assyrii ex Aristotele mutuatus est, *l.5. hist. an. c.19.* De Coo bombyce *Philosophus* ibidem hunc in modum scribit: ἐκ δὲ τούτου τοῦ ζώου καὶ τὰ βομβύκια ἀναλύουσι τῶν γυναικῶν τινες ἀναπηνιζόμεναι, κἄπειτα ὑφαίνουσι. Ex quibus voces ἀναλύουσιν ἀναπηνιζόμεναι *Plinius* exponit per *retorqueri* l.cit. Filum autem torquetur, cum fuso involvitur, quod græci πηνίζεσθαι dicunt, unde & πηνίον, fusus stamine involutus. *At* dum evolvitur, retorquetur quod ἀναλύεσθαι & ἀναπηνίζεσθαι dicitur. Bõbycis textura πηνίῳ planè est similis & tramæ involucro: Quare, cum exinde stamen evolvitur, ἀναπηνίζεσθαι & retorqueri rectè dixeris.

Et hæc de tribus illis bombycũ generibus sint dicta, quæ minime cum nostro sericario verme, quod denuo inculco, conveniunt, quia ille priscos naturæ mystas latuit.

CAP. VI.

Bombycibus nostris, qui hodiè in Europa visuntur, parum convenit cum Cois Plinianis. Monstratur id ex ipso scriptore, qui distinguit inter bombycem Coum & Assyrium. Assyrium duplicem facit, æquè discordantem à nostro sericario verme. Dum aliis male crediderunt antiqui, naturæ mystis decepti sunt. Bombyces antiqui ab hodiernis non differunt specie.

Cum

CUM antiquorum naturæ myſtarum Ariſtotelis & Plinii verba, quibus bombycem Coum & Aſſyrium deſcribunt, perpendo, non poſſum non cum Viris magni nominis fateri, noſtris vermibus cum *Ariſtotelicis* & Plinianis fere nihil, & ſi quædam, pauciſſima tamen convenire. Verba Plinii legi poſſunt *l.11. N. H. c.23.* ubi expreſſe diſcrimen ponit contrà non nullorum judicium inter Coum & *Aſſy*rium bombycem, adi Octav. Ferrar. *de re veſtiariâ l.1.c.10.* Eſſe autem longè aliam rationem noſtrorum vermium á Cois, probamus primò á nativitate: Meminit enim naturæ indagator, illos *naſci traditum, terebinthi, fraxini, quercus florem imbribus decuſſum terræ halitu animante*: additque ibi: *è flore hoc fieri primò papiliones parvos nudoſque &c.* Noſtri autem bombyces non ex floribus, ſed ex ſemine papilionum ſeu ovis naſcũtur, qui papiliones quoque non ex flore originem trahũt, neque ſibi nidum fingunt, ſed ex nidulo à vermib⁹ anteà exſtructo prorũpunt, ipſiq; vermes in papiliones deniq; transformantur, qui nec parvi nec nudi lucem aſpiciunt, verum juſtâ confeſtim magnitudine, villoſi undiquaque. Deinde diſcrimen *à* vita ipſa petimus: Cous enim bombyx, ut verba Plinii indicant, *nutritur eſcâ furfurum, & plumis ortis ad alia penſa dimittitur, nec ova parere ad ſobolem dicitur, ſed ſemper papilio eſſe videtur.* Cum in noſtr. ex ovo ceu milii exigui tenuiſſimo vermis vel eruca primum naſcatur, deinde in papilionem tranſeat. Eſt igitur diverſa natura illius bombycis cum noſtro, diverſum etiam artificium. Nam *Cous papilio pedum aſperitate rodit foliorum lanuginem in vellera: cogit, ſubigit, trahit inter ramos, poſtea corpus involvit*: Noſter tunc non papilio, ſed vermis, non rodit pedibus foliorum lanuginem, cogitque, ſed ex ore fila educit tenuiſſima;

nec primum inter ramos, unde sibi postea involvat, sed statim se includere suo lanificio aggreditur. Quare noster bombyx à Coo Pliniano quam maximè differt, licet Baysius Coum eundem esse cum nostro affirmet *in lib. de re vest. c. 6.* Divortium præstereà quoque facit à nostro *Assyrius* bombyx, quem duplicem magnus arcanorum naturalium mysta facit *l. 11. c. 22.* quæ verba ex *Aristotele* l. 5. hist. animal. c. 19. excerpsit, qui tamen Coum & *Assyrium* bombycem non distinxit. *Ita* autem ille scribit: *Luto nidos fingere durissimos, salis specie, applicatos lapidi tantâ duritie, ut spiculis perforari vix possint.* De quibus nil in nostro sericario verme reperitur. Discedit quoque ab altero genere, cuius *Polyhistor* noster ibidem meminit, inquiens: *Alia horum origo è grandiore vermiculo, gemina protendens sui generis cornua: Hi erucæ sunt. Fit deinde, quod vocatur bombylius, ex eo necydalus, ex hoc in sex mensibus bombyces. Telas araneorum more texunt ad vestitum mulierum luxumque, quæ bombycina vocantur.* Hic quidem similitudo aliqua animadvertitur ex eo, quod etiam noster ex ore pedibus trahit ad telam filum, ut araneus: sed in hoc *Assyrius* nostro dissimilis, quia corniger, noster vero ἀκέρατος ante, quam necydalus factus.

Ex hisce bombycum differentiis & descriptionibus eorundem, quas ab antiquis habemus, liquido perspicitur, non αὐτόπτας illos hæc consignasse, sed, quæ ab aliis fando acceperant, ad posteros transmisisse. Unde & *Plinius* fatetur l. cit. *sic tradere homines.*

Differentia verò inde oritur, quod ex *Assyria* & Serum regionibus transmissa ad se bombycum stamina Coi texebant, de quo inferius occurret. Censemus itaque, posthabitis omnium erroribus, nullam veterum bomby-

cum

cum aliam rationem fuiſſe, quam eorum, qui telas nobis in Europa texunt. Ut inde merito jam reprehendatur commentator ille in Tertullianum, qui inter bombyces noſtrates & Aſſyrios diſcrimen poſuit. *Ex Ariſtotele,* inquit, *Plinio, Tertulliano intelligi poteſt, aliam Aſſyriæ bombycum, de quibus illi agunt, hiſtoriam eſſe, aliam noſtratium: Aſſyriis necydali tantum; noſtris etiam ova ſeu aureliæ.*

Falſum namq; eſt, quæ Ariſtoteles, Plinius, Clemẽs, Tertullianus, de bombyce pronunciant, ea competere Aſſyrio. De omni bombyce loquuntur, non de Aſſyrio. Deinde apertè confundit ova bombycum cum aureliis. Aureliæ χρυσαλίδες ovata ſunt figura, non ipſa ova. Theophraſtus bombycem ipſum, ex quo bombycinum, χρυσαλίδα vocat à colore tegminis, cum ex ovo vermis, ex verme eruca, ex erucâ χρυσαλὶς ſive aurelia, ex aureliâ papilio ſive necydalus, ex necydalo denique ova fiant, ex quibus in annum ſervatis vermes denuo excluduntur. Poſtremò ignorantiam quoque prodit, quod necydalos Aſſyriis tantum fuiſſe aſſeverat, in noſtris vero eſſe ova. Sciſcitarer ex aliquo, quomodo ex necydalo vermis poſſet naſci, ſi non pareret ova? Ariſtoteles non appellavit ova, ergò nec ex ovis generantur? Quæ conſequentia? Mira certè: aut neglexit de ovis dicere, aut neſcivit, quod ſtatuere tutius eſt. Ovis non ſolum propagari noſtros vermes, ſed etiam Jndicos & Aſſyrios experientia Phyſicæ rationis ignaros ſatis ſuperque docet. Conſule τὸν πάνυ Salmaſium in Comment. ad Tertul. pall.

CAP. VII.

Inter ſericum & bombycinum an detur diſcrimen κατ' οὐσίαν? Vlpianus & Paulus JCti ponunt differentiam. Bombycinum

quid

quid sit, quid sericum? Strabo, Ammianus & Brodæus è cortice arboris Indicæ neri sericum prodiderunt, quibuscum alii consentiunt. Servius & Isidorus contrà annotarunt, sericum à bombyce produci, & rectè. Defenditur hic contrà Beroaldum. Confirmatur aliunde hæc sententia. Refellitur Brodæus. Non iustè à Lipsio reprehenditur Isidorus. Sericum Orientale à nostro bombycino non differt κατ' οὐσίαν. Antiqui scriptores fabulosa pleraque de nostro verme prodiderunt: Strabo illum planè neglexit. Scaligeri verba emphatica hanc in rem.

ARduam jam molimur quæstionem, an bombycinũ & sericum κατ' οὐσίαν differant, in qua & magnâ eruditionis supellectile instructos viros aberrasse videmus. Discrimen inter bombycinum & sericum ponit Ulpianus *de aur. argent. L. vest. 25. §. 1. Vestimentorum sunt omnia lanea lineaque vel serica, vel bombycina.* Et Paulus Ictus *in l. 3. sent. recept. tit. 6. de usu fruct. Veste legata ea cadunt, quæ ex lana linoque texta sunt, item serica & bombycina.* Si veterum historicorum ac Philosophorum sententiam quid bombycinum sit, rogabimus, indicabunt, à serico illud dissentire. Existimarunt siquidem diversas vermis esse species, uti suprà vidimus. Hinc bombycinum in Co insulâ texi Plinius autor est *l. 11. N.H. c. 22.* Quomodo vero sericum, quod ex Oriente afferebatur, nasceretur & artificum manu tractaretur, non adeò exploratum videbatur. Quidam putarunt, *illud neri è cortice arboris Indicæ*, teste Pausaniâ *in Eliacis.* In iis quoque est Strabo *l. 15. Geogr. c. 1.* cum ex Nearcho, mendacissimo rerum indicarum Scriptore, ut ipse affirmat, sequentia refert: Τοιαῦτα δὲ τὰ σηρικὰ ἐκ τινῶν φλοιῶν ξαινομένης βύσσου. *Tales & sericæ vestes, bysso ex corticibus quibusdam carminata*

nato netoque. Ammianus Marcellinus sericum æquè arborum fœtum facit, quod verba hæc eius arguunt *l.23.* *Agunt & ipsi quetius Seres, armorum semper & prælioru͂ expertes. Cæli apud eos jucunda salubrisque temperies: non abundæ sylvæ sublucidæ. à quibus arborum foetus aquarum aspergintbus crebris velut quædam vellera mollientes, ex lanugine &liquore admixtam subtilitatem tenerrimam pectu͂nt, nentesque subtegmina conficiunt, sericum ad usus ante hæc nobilium, nunc etiam minimorum sine ulla discretione.* Tertullianus *lib. de habitu Mulierum. Age* nunc, si ab initio rerum & Milesii oves tonderent, & Seres arbores nerent.

Alii depecti sericum arbitrati sunt. *Plinius l.6. N.H.c.17. Seres*, inquit, *lanicio sylvarum nobiles, perfusam aquâ depectentes frondium canitiem, unde geminus feminis nostris labor redordiendi fila rursusque texendi: Tàm multiplici opere, tàm longinquo orbe petitur, ut in publico Matrona transluceat.*

Atque hinc est, quòd byssinum non nulli cum serico confuderint: quin & discrimen inter sericum & bõbycinum constituerint: Inter quos etiam Bayfius *de re vest. c.5. & 6.* Joh. Calvinus *in lex. Juris sub. voc. Sericum.* Brissonius *in lex.* Adeat etiam B. Lector Gervasium Tilleberiensem *otior. imper. l.2.c.11.* Stephanum Forcatulum *in Cupid: Jurisper: c.22.* Scardium *in lex. Jur. p.* 809.

Sed testimonia aliorum excutiamus, qui ab hoc arborum sericarum figmento abhorruerunt. Servius, *sericum non ex arborum natura, sed ex bombycum opere fieri* aperte tradit, *l.2. Georg. Virgil. Apud Indos*, inquit, *& Seres sunt quidam in arboribus vermes, qui bombyces appellantur, qui in araneorum morem tenuissima fila deducunt, unde*

 est

eſt ſericum. Nam lanam arboream non poſſumus dicere, quùm ubique procreatur. Quem locum *Phil.* Beroaldus exagitat *Syllog. 2. annot. in Servium*, ac ſi contra omnium hiſtoricorum mentem ſcripſerit; parum cautè. Servium ſecutus eſt quoque Iſidorus *l. 19. Origin: c.23* cum ait: *Sericum dictum, quia id Seres primi miſerunt. Vermiculi enim ibi naſci perhibentur, à quibus hæc circa arbores fila ducuntur: vermes autem ipſi græcè βόμβυκες nominantur.* Iſidori mentem ſtabilit etiam locus Chryſoſtomi, à Brodæo (qui tamen ſtat à partibus Strabonis & Ammiani, eorum cauſam irrito conatu ſiculneiſque argumentis defendens) citatus *l. 2. Miſcell. c. 22.* Καλὰ τὰ σηρικὰ ἱμάτια, ἀλλὰ σκωλήκων ἐστὶν ὕφασμα, *pulchra ſunt veſtimenta ſerica, ſed vermiũ textura.* Heſychius non abludit, dicens: Σῆρες, ζῶα νήθοντα μέταξαν, ἢ ὄνομα ἔθνους, ὅθεν ἔρχεται καὶ τὸ ὁλοσηρικόν. Sic Suidas, poſtquam commemoravit, Seras, ſericum & ſerem vermiculum bombycinum, ſtatim ſubjungit, τῆς σητός, ὁ σκώληξ. Huc etiam referri poſſunt loca illa veterum Autorum, quibus non ex corticibus aut foliis ſericum neri, ſed jam netum à bombycibus manu hominum depecti ajunt. Virgilius ita *l. 2. Geog. v. 12.* canit:

Velleraque ut foliis depectant tenuia Seres.

Ex quo etiam loco Raph. Volaterranus *l. 22. p. 298.* Plinium notavit, quod ſeres pro populo acceperit, quaſi ipſi populi depectant frondium canitiẽ, quæ in illis ſponte naſcatur, non autem oriatur ex vermibus, quod eſſe abſurdum ſtatuit: Et rectè quidem; Vermiculi enim bombyces texunt, Seres autem populi depectunt. Videatur De La Cerda *in comment. ad l. cit. Maron.* Senecæ Tragœdi verba ſunt in *Hercule Oeteo*:

Quæ Phœbeis ſubditus Euris
legit Eois Ser arboribus.

Idem

Idem in Hippolyto.

Removete famulæ purpura atque auro illitas
vestes: procul sit muricis Tyrii rubor,
quæ fila ramis ultimi Seres legunt.

Claudianus *de Consul. Olybrii & Probini*:

stamine quod molli tondent de stipite Seres.

Quæ testimonia Brodæus minus cordate, judicio Doctorum, ad Strabonis & Ammiani sensum trahit. Legatur inter alios Fullerus *l.2. Misc sacr. c.11.* qui corticosum sericum explodendum esse penitus & ejiciendum affirmat: Insuper foliaceum quid ἀινιγματώδες in se continere suspicatur: quia scilicet vermes nostri mori foliis aluntur, ideò sericum modo quodam arborum laniciumdici, deque foliis pecti, obscuris admodum verbis.

Miratur autem Salmasius in not. ad Vopiscum, magnum istum Lipsium in not. ad Tacit. *l.2. annal.* reprehendisse Isidorum, quod confuderit bombycinum cum serico, cum tamen exploratum satis superq; sit, bombycinum & sericum idem esse. Hinc ait, *apud recentiores vel medii ævi scriptores nusquã aut rarò mentionẽ bombycini, vel bombycinarum vestium reperies, sed sericarum tantum: quippe sericum & bombycinum non distinxerunt. Nimis subtile illud discrimen interpret. apud Iuvenalem* vocat:

Acer & indomita libertatisque Magister
cretice pelluces:

expiatur de veste sericâ: cur non etiam de bombycinâ? cum alio loco dicat:

Quorum delicias etiam bombycinus urit
panniculus.

Hæc ille. Vt vero ne minimum quidem amplius dubitemus, videatur Julius Scaliger *ad Cardanum exercit.158. f.9.* ubi scribit, *vidisse se in Calabria neglectos in arboribus vermicu-*

miculos sine cura cultuque sericum facere, à quibus detrahunt incolæ. Mox addit ex comment. Navigat. in Taprobana, *sericum sine cultu ex arboribus detrahi*: ostenditque ex narratione Veneti, *sericum nostrum planè idem esse ac illud, quo antiqui sunt usi*. Dalecampius ad *Plin. l.* 11. *c.* 23. annotat, *se vidisse folia aliquot ex Perside & Arabia advecta, mori foliis similia, sed paulo angustiora & longiora, vellere sericeo circumvoluta, quod bombyx intus latens neverat.* Ut omnino sericum Orientale ac bombycinum nostrum non differat κατ' οὐσίαν, sed solum accidente, puta loco: Bombycinum enim κατ' ἐξοχὴν ab Indis sericum dictum est: Bombycinum vero appellatum, quod in insulâ Co conficiebatur.

Verum, cum jam sufficientèr satis discrimen inter bombycinum & sericum non esse monstraverimus, restat, ut testimoniis Antiquorum adducti, quædam adhuc in medium deposcamus de veterum rudi cognitione, ne dicam ignorantia vermis bombycis.

Virgilium sanè, imo Romanos omnes, maximamque Europæ Asiæque partem hunc vermem non vidisse credibile est, alioqui Strabo, historicus accuratissimus, qui formicas Indiæ & oricas Armeniæ non præteriit, etiam bombycem non neglexisset, nullâ ejus facta mentione. Plinius quoq; perspicacissimus naturæ mysta de hoc verme accuratius disseruisset, naturamque ejus planè mirabilem consignasset. Imò Pausanias non tantas de ipso fabulas posteritati reliquisset, cujus verba excerpenda sunt hic *ex lib. 6.* ἠλιακῶν β *p.* 205. Interprete Amasæo: *Sed enim, quæ fila ad textrinam usurpant Seres, ea nulla è stirpe sunt. Nascitur in eorum terra vermis, quem Serem Græci, ipsi longè alio nomine appellant. Magnitudine est id insectum duplâ maximi scarabæi, cætera araneis simillimum*, οἱ ὑπὸ τοῖς δένδρεσιν ὑφαί.

ὑφαίνουσι. Καὶ δὴ καὶ πόδας ἀριθμὸν ὀκτὼ κατὰ ταῦτα ἔχει τοῖς ἀράχναις.
(Hæc Syllburgus vertit, quia ab Amaſæo in verſiõe neglecta) *Qui ſub arboribus texunt. Sed & pedes habet octo ut aranea.* Pergit Amaſæus: *Hoc Seres accuratè nutriunt, cellas illi cum æſtivas tum hybernas aptè fabricantes. Pedibus ſub arboribus textile opus facit,* (addit Syllburgus ex fonte: *filum eſt tenuiſſimum pedibus involutum.*) *Annos ferè quatuor panico alitur, quinto demum, neque enim longior vita contingit, viridem apponunt arundinem, quo pabulo beſtiola illa quam maximè delectatur: Eo ſaturum ſaginâ rumpitur. Educunt inde è viſceribus plura ſtaminum volumina.*

Plinius, Solinus & Ammianus cum ſericum de arboribus detrahi ſcribunt, nullam vermium faciunt mentionem. Quare dubitandum non eſt, hoc noſtrum vermium genus vetuſtioribus Latinis & Græcis ignotum fuiſſe. Lanuginem ſive metaxam ſine dubio viderunt, quippe, quæ ex Indiâ magna copiâ eſt elata: de verme autem quædam inaudiverunt fabulis interſperſa, quæ poſtea literis mandarunt.

Cum hæc itaque ſeſe habeant, quis hac in re non potius fidem haberet illis, qui αὐτόπται fuere, quam iſtis, qui tantum hanc rem auditu perceperunt. *Semper recenſentes aliquid de ſuo addunt*, teſte Eloquentiæ Medulla Cicerone.

Placet coronidis loco annectere Phœnicis Italicæ Scaligeri verba ad Cardanum *exercit.* 58. *ſ.* 9. *Factum eſt diligentia quorundam, an pervicacia? ut res vulgata, recepta, confeſſa, uſitata fieret controverſa. Ità recentiorum ſecta veterum opinionum immortuas reliquias fovere ſunt aggreſſi, ut antiquatos errores novis obruerent inſaniis. Non nulli enim ajunt, nos ſericum quid ſit, ignorare. Ex Pauſania mendaciis arceſſunt teſtimonia: Ex arboribus depectunt apud Virgilium:*

non autem explicant ex opere bombycum. Tum à Plinio, nescio qua febriculosa. Verum, vana omnia: quando in Calabria neglectos in arboribus vermiculos sine curâ cultuque sericum facere vidimus.

CAP. VIII.

Vermis nostri sericarii locus ἐγχώειος est India, s. Serum regio. Ex illa à Monachis allatus est in Europam Iustiniani Imperat. *ævo. Serum regio hodiè Cataja & China.* V*bi sita? Assyria bombyx quæ? Quid vestis Medica? Refutatur Ferrarius.* In Æ*gyptum sericum pervenit.* Monstratur *id ex sacris. Refellitur Procopius. Vestis medica Alexandro* I*ndiam peragrante nomen sericæ accepit: quod ad Græcos postea pervenit. Quid Cos, Coum, & unde dicatur? Error Vulgati, & vera expositio R. Kimchii. Quid Arabicum* קְרִי*: Syrum* קֶרִין*: Talmudicū* קִירָאי *significet, expenditur. Phænices Coam tenuerunt. Situs ejus in Caria depingitur. Notatur Hermolaus Barbarus. Pamphile Latoi filia, non Platis, contrà Gazam & Bayfium. Hæc prima in Cosila bombycum retexuisse fertur.* V*estes, s. materia serici ex* I*ndia contexta eò allata, quam mulieres Coæ resolverunt.* R*omanis quomodo sericum innotuerit, posteaque toti Asiæ & Europæ tàm maritimo, quàm terrestri itinere.*

BOmbycem nostrum vermen esse ἐγχώειον Indiæ, quæ maximum Serum regnum suo sub complexu tenet, constare arbitror, quamvis scriptorum vix ullus idipsum edisserat. Vermis naturã Orienti ferme toti aliquo modo cognitã fuisse fidẽ faciũt examinata paulo superius Aristotelis & Plinii verba: nec tamẽ ipse terras, quas stamine telisque suis, easdem & fœturâ suâ replevit. Mansit in Serum limitibus sinubusque, dum tandem ab Indiæ Monachis & Græcis

Græci eundem accepere, & recens telas tractandi artificium alias mox gentes docuere. Monachos vero ex Indiâ Byzantium profectos, originem vermis nostri Græcis declarasse, pollicitosque, se fœtum illorum vermium, ova nempe perexigua allaturos & ostensuros Romanis, quomodo illa fovendo animata in vermes, qui sericum, Magistrâ naturâ usi, texant, mutentur. Eosdem Justinianum Imperat. muneribus & præsertim magnis pollicitationibus ad illud præstandum confirmasse, scriptores tradunt: Itaque serû ova eos Byzantium attulisse, & in fimo collocata in vermes transformasse, indeque sericum confecisse: ut ita Græci ac Romani pariter rationem conficiendi pannû bombycinum sive sericum sint edocti. Adi Zonaram *tom. 3. hist. in Iustin. vita.* Procop. *l 2. B. Goth.* Theophanem apud Photium *C. D. 64. p. 79.* Alex. ab Alex *l. 4. G. D. c. 9.* ibique Tiraquell. Forcatulum *in jurisperito Cupid. c. 22.* Horatius Tursclinus, cum hanc historiam refert, subjungit *l. 6. epit. histor. p. 232. Præclarum inventum, nisi materia luxus Monachos haberet autores.* Serum ergò regio patria bombycum, quam hodie Catajam & Sinam dici, & Metropolin ejus Seram adhuc dum eo nomine florere, non nulli literarum monumentis prodiderunt. Terminatur autem Serica ab Occasu Scythiâ, quæ extra Imaum est: A Septentrione atque ortu terrâ Ptolomæo incognita: A meridie India extrà Gangem & Sinis. Urbs Sera hodiè *Sindifu* Mercatori appellatur, inque extremis Sericæ partibus ad ortum collocatur. Videri potest Cluverius *l. 5. Introd. Geogr. c. 2.* Scaliger *exercit. 158. f. 9.* Et de seribus Indiæ populis Solinus, Stephanus & Martinius in lex. Phil. Alciatus it. *lib. parerg. 6. c. 25.* tum alii. Abraham Peritsol c. 9. Orchoth olam regnum Sericæ nominat גדול המפלא, *ma-*

 gnum,

gnum & stupendum, verba ejus adducit Constant. L'Empereur ad Benj. Tudelensis *Itiner. p.* 208, 209.

Ab hac igitur gente Indicâ sericum originem traxit, & per universum terrarum orbem bombycina fila ac stamina inde missa sunt. Quod, ut ad oculum pateat, ordine percurremus gentes varias, illisque sericum contigisse dabimus.

Nota est satis Assyria bombyx, ea certè, si qua fuit, non alia est, quam seta illa, ex quâ sibi vestes Assyrii, Medi & Persæ conficiebant, atque eadem cum serica: Nam vestem Medicam Græci veteres, qui Serum & Indorum nullam aut parvam habuere notitiam, dicebant eam, quæ serica postea est appellata. *Procop. l.* 1. περσ. Αὕτη δ' ἐστὶ μέταξα, ἐξ ἧς εἰώθασι τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἣν πάλαι μὲν Ἕλληνες Μηδικὴν, τανῦν δὲ Σηρικὴν ὀνομάζουσι. Suidas *in lexic.* Σηρικὴ ἡ μέταξά ἐστι &c. eadem verba *Procopii* adducit. Lege Bayfium *de re Vestiar. c.* 5. Vossium, si placet, *l.* 4. *Idol. p.* 1610. Non igitur facimus cum Viro alias literatissimo Octavio Ferrario *l.* 1. *de re vestiar. c.* 10. qui non absurdum esse putat, in Assyriâ bombyces provenisse: nititur scilicet autoritate Plinianâ, quæ quantum valeat hac in re, satis superque manifestum fecimus.

In Ægypto sericum fuisse ad luxum confectum, allatum eò ex Indiâ seu *Serum* regione, constare puto ex loco sacro. Esa. 19. v. 9. ובשו עבדי פשתים שריקות, *& pudore afficientur operantes serica multi coloria & præstantissima*, Tremellius τὸ שריקות *vestes generosas*: Castalio *eximias*: Munsterus, *reticulatas*: Prior editio Roberti Stephani, *sericum* interpretatur: Qua in re Kimchium R. Ducem sequitur, qui ita exponit: הטוב שבמשי. וכן יקרא בלשון ערבי אל־שרק: *Præstantissimum sericum, atque ita vocari solet in linguâ Arabicâ, Al serax*: consule Fullerum hoc de loco pluribus *in. Miscell.*

Miscell. sacr. l. 2. c. 11. Vaticinatur autem ibi Propheta de Ægypti משא vel onere.

Procopius *l. 1. B. Pers.* contendit, Ægyptiis inventionem sericorum æque ac Indis esse adscribendam; quod an stare possit, judicent doctiores: Mihi verisimile non fit. In texendo rationem novam excogitasse, concedere possum, invenisse sericum, est, quod pernego. Sed ad Græciam me conferam antiquam, & quando serici usus eò penetraverit, paucis expediam. Dixi ante ex Procopio, veteres Græcos, utpote, qui ante Alexandri M. expeditionē Indos ferè ignorarunt, vestem sericam Medicam dixisse: statuo itaque, illos pervagato Oriente, cum ad Seres propius accesserunt, hanc sericam deinceps denominasse, & sic ab illis, qui in exercitu Alexandri militabant, nomen hoc ad Græcos devenisse.

Verum aurem nostram vellicat Côa bombyx, de quā ut fusius paululum disseramus, materiæ dignitas scriptorumque dissensus efflagitat. Dicitur autem Coum à Cos vel Co. Hæc insula fuit in Caria, & etymon habet à קו *Cau*, quod Hebræis est tenue filum l. funiculus. LXX σπαρτίον exponunt, & Symmachus σχοινίον: *Iob. 38. v. 5.* ex קו Cau est מקוה *netum, vel opus subtilissimum ex Ægypto advectum. 1. Reg. 10. v. 28. & 2. Chronic. 1. v. 16.* ubi vulgatus *de Coa*, quasi sit loci nomen: nec multo aliter Græci interpretes. Sed Kimchius rectè exponit: מלאכת הפשתן ועבודתו הוא במצרים יותר משאר הארצות. *Opus ex lino, id est, ex bysso textile, quod excellit in Ægypto plus, quam ullibi terrarum.* Cui firmando citat loca *Prov. 7. v. 16. Es. 19 v. 9. Ezech. 27. v. 7.* Eodem refer Arabum קוי *Kavva*, pro funiculo: & חבל קוין *Chablo Kavvin* pro filis araneorum in Chaldæâ paraphrasi *Es. 59. 5, 6.* Et Talmudicum קיואי *Kavvae*, vel, ut Aruc legit, קואי *Kavvae*, pro textoribus, *in tractatu de Sabbatho.* Denique

 huc

huc ſpectat, quod קו *Co* vel קוה *Coa* vocata eſt à *Phœni*ci-bus inſula, texturæ delicatioris artificio nobiliſſima: *Phœ*-nices enim hanc Coam aliquando tenuiſſe vel inde appa-ret, quod urbs inſulæ cognominis olim dicta eſt Aſtypa-læa. Strabo *l.14. Geogr.* ἡ δὲ τῶν Κῴων πόλις ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν Ἀστυ-πάλαια. *Coorum autem urbs olim vocabatur Aſtypalea.* Hinc Stephanus περὶ πόλεων: Ἀστυπάλαια νῆσος μία τῶν Κυκλάδων &c. δευτέρα πόλις ἐν Κῷ.

*M*eridiem verſus hæc noſtra inſula habuit promō-torium Lactera: ad occaſum habuit Drecanum & vicū, ſtomalimnem nomine: nulla ſui parte continenti pro-pior fuit, quam promontorio Scandaria. *A*di Strabonem loc. cit.

In Caria itaque fuit ſita, ut contra Ceos in mari Æ-gæo inter Cyclades: vide Salmaſium *ad Solinum p.*143. Sa-muelem Bochartum *in ſuo Phaleg. l.*1.*c.*7.*p.*403.

Hermolaus Barbarus ad Plin: *l.*11.*N.H.c.*22. pro ver-bis *in Co inſulâ*, ſcribendum eſſe autumat in Ceâ inſulâ: & quidem in Cea hanc rem eſſe inventam ſcribit Plinius *l.*4.*c.*12.*N.H.* ex Varrone, qui ita: *Salamis, Sunium, Cos, Ceos, quæ ſubtilioris veſtis amicula arte lanificæ ſcientiæ prima in ornatum feminarum dedit*; quæ verba & Plinii ſimia Solinus affert *c.*13. Sed, qui inde veſtes Ceas non Coas rectè dici colligunt, toto cælo errant. Conſtat qui-dem ex MStis, in hac re antiquos non conveniſſe, intereà tamen potius ſequimur *A*riſtotelem, *qui lib.*5. *hiſt, animal. ità annotavit*: ἐκ δὲ τούτου τοῦ ζώου καὶ τὰ βομβύκια ἀναλύουσι τῶν γυναικῶν τινες ἀναπηνιζόμεναι, κἄπειτα ὑφαίνουσι. Πρώτη δὲ λέγε-ται ὑφᾶναι ἐν τῇ Κῷ Παμφίλη, Λατώου θυγάτηρ. Cui favent Brodæus *Miſcell. l.*2.*c.*22. Ortelius *in Theſ. Geograph.* Voſſius *in Etym. LL.* & Bayfius *de re veſt c.*6. Imò aut Hermo-laum labi neceſſe eſt, aut codices ſcriptorum, qui circum-feruntur,

feruntur, ex MStis antiquis recensitos, corruptos esse statuendum, in quibus passim legitur Coa, Cois. Evolve Propert. *l.2. el.1. & l 1.eleg. 2.* Tibull. *l.2. eleg.4. & 6.* Horat. *l.4. Carm.13. v.13. & l.1. Serm.2. v.102.* Ubi Acron. *Perlucida utitur veste, ut ita nuda conspici possit. Hæc enim vestis in Co insula conficitur, per cuius nimiam subtilitatem, quæ sunt interiora, translucent.* Verum ad rem redeam^v. In hac insula Pamphile Latoi filia (sic apud Plinium l. c. & Aristotelem scribendum, non Platis, ut vertit Gaza, quem secutus est Bayfius l.cit.) prima invenit rationem telam à Seribus missam redordiendi, ist est, in fila dissolvendi ac denuo texendi: Hæc mens loci Pliniani. Alii Codices ibidem habent *retorqueri, pro redordiri*: quod, si placet, retorqueri est ἀναλύεσθαι & ἀναπτύσσεσθαι, ut sensus sit idem cum priore. Consule Bayfium *de re vest.c.6.* Tiraquell. *in 3. L.Con. part.2.* Apparet autem, cum loca ad rectæ rationis trutinam perpendimus, stamina serica ex India s. Serum regione afferri solita, quæ filis sericis sic implicita contextaque erant, ut redordienda & retexenda essent, si quis ex illis pannus foret cōficiendus. Quo idem Plinius *l.6.N.H.c.17.* trahi potest, cum dicit: *Unde geminus feminis nostris labor redordiendi fila rursusq; texendi.* Quin etiam *l.35.c.14*: ait: *Ex omnibus generibus palma serico ferro est. Seres hoc cum vestibus suis mittunt & pellibus.* Arbitror equidem, neminem docere posse, alias vestes esse missas, quam sericas, ex licio bombycino contextas. Hinc & Dion Cassius l.43.p.256. ait. τοῦτο τὸ ὕφασμα χλιδῆς βαρβάρου ἐστὶν ἔργον. *Sericum hoc textum luxuriæ barbaricæ opus.* Ἔργον, inquit, ut denotet, texturam quandam esse missam. Demonstrat idem Lucani locus *l.10.v.141.*

Quod

Quod Niloтis acus, compressum pectine Serum
Solvit, & expansâ laxavit stamina telâ.

Consentit Tertullianus *in lib. de habitu muliebr.* cum scribit: *Proinde & vestium de coloribus honorem servi etiam eorum ferunt. Sed & parietes Tyriis & hyacinthinis, & illis regiis velis, quæ vos operose resoluta transfiguratis, pro picturis abutuntur.* Nullus ergo scrupulus reliquus, qui male aliquem habere possit, cum tot manifesta exstent testimonia, serica texta, quæ ex Seribus in alia loca afferebantur, quod pectine pressius essent densata, filatim, ut ita dicam, resolvi solita rursusque texta, præcipuè m. à mulieribus Cois tenuiore ac rariore texturâ, quæ feminas postea tegendo nudabant. Atque hoc Salmasius, Vossiusq; pluribus deducunt. Miror itaque viros hosce, eruditorum Principes, bombycē aliquem Coum agnoscere, qui Coos fœtu ac stamine suo ditavit: sic namque Salmasius *in annot. ad Vopiscum. Novimus*, ait, *apud vetustissimos scriptores & Poëtas* σηρικῶν *nusquam fieri mentionem, sed* βομβυκίνων, *quod nondum ex Seribus notū esset* νῆμα σηρικὸν, *vermibus, ut apud Græcos, ita apud Seres eandem materiam subministrātibus.* Imo bombycinum Græcos habuisse à verme ἐγχωρίῳ ante, quam sericum rectè noscerent, docet quoque Vossius *in Lex. Etym. L. L.* Quæ, quomodo conciliari possint cum his, quæ modo tradidimus de tela Coâ ex Serum regione petitâ: *Item* cum eo, quod de bombycino iidem doctissimi viri scribant, à serico κατ' οὐσίαν non differre, hactenus non video. Id penè suspicor, nomen serici antiquis haud ita usitatum, in hanc de bombyce Coo Pliniano & ementito sententiam ipsos impulisse.

Sed pedem profero ad ROMANOS, & quando illis sericum cognitum fuerit, nec non in precio esse cœperit, paucis hic adnecto.

Magnus

Magnus ille *Lipsius* fatetur in comment. ad Tacit. *l.2.annal.serica, quando Romæ in usum venerint se planissimè non cognitum habere*: suspicatur ibidem, Julii Cæsaris ævo introducta esse, ut qui in ludis theatrum totum velis obtexit sericis, teste Dione l.43.*p*.256. Verba eius ita se habēt: ἵνα μηδένα τῶν θεατῶν ὁ ἥλιος λυπήσῃ, παραπετάσματα ὑπὲρ αὐτῶν σηρικὰ, ὥσγε τινὲς φασὶν, ὑπερεπέτασε: τοῦτο δὲ τὸ ὕφασμα χλιδῆς βαρβάρου ἐστὶν ἔργον, καὶ παρ' ἐκείνων πρὸς ἡμᾶς ἐς τρυφὴν τῶν πάνυ γυναικῶν περιττὴν ἐσπεφοίτηκεν. *Ne quis spectantium à sole molestaretur, sericas cortinas, ut quidam autores sunt, super eos extendit*: *Est autem sericum textum barbaricæ luxuriæ, ab iisque ad luxum mulierum nobilium invecta.* Nec tamen firmiter inde concludetur, ante Cæsaris tempora incompertum sericum Romanis fuisse. *Post* Julii fata frequentior est serici mentio: Qui enim Octaviani ævo floruerunt scriptores, ut Virgilius, Horatius, Propertius, Ovidius & Strabo, de eo multa prodiderunt: Quod etiam non neglectum est à Viris sequentium Imperatorum ætatibus vitam agentibus: Unde Martialis in quodam Epigr.l.11.meminit serici in Tusco vico celebrati, cū canit:

Nec nisi prima velit de Tusco serica vico.

Adi Aldrovandum *l.2. de Insectis c.7.* Sed tamen usque ad Galeni tempora, juxta Hieronym. Mercurialem *l.1.var.lect.c.24.* rarum pretiosumque apud Italos & Romanos sericum extitisse, magnique luxus ansam hominibus præbuisse, existimandum est. Galenus quippe, Medicorum ocellus, scriptum reliquit *l.13.meth.medendi*: *In urbibus magnis Romanorum & penes opulentas mulieres extitisse, vocatumque* νῆμα σηρικὸν: quod posteriores circà Justiniani ævum μέταξαν vocarunt.

Alex. ab Alex. *l.4.Gen.dier.c.9.* hic miratur, *Procopium scripsisse Justiniani temporibus commentum serici solerti ingenio quæsitum, primum in Italiam allatum esse, cum antea incompertum fuisset ac incognitum.*

Tenendum vero eſt, Juſtiniani temporibus commentum ſerici ſic primum Italis innotuiſſe, ut modum educandi vermes, eorumque telas tractandi didicerint primum. Nec id velle Procopium, ſericis veſtibus antiquos caruiſſe, liquidò conſtat: Nam licet origo ante Juſtiniani ætatem Latio incognita fuerit, quod Procopio, Zonaræ, Theophani aliiſque credimus, attamen potuit ſericum quoad fila & telam in Europam transportari.

Ex his itaque & aliis, quæ prolixitatis vitandæ ergo prætermittimus, ſatis ſuperque, quomodo Priſcis ſericum innotuerit, patet; Certòque jam conſtare nobis debet, ab Indis ad alias gentes Orientales: ab iſtis vero ad Occidentales antiquitus jam veniſſe duplici itinere, terreſtri & maritimo: Illud per Bactros, Aſſyrios, Medos in Meſopotamiam, Syriam, Palæſtinam, indeque ad occiduas maris mediterranei oras regioneſque ducit: Hoc Ægyptiorum olim Arabumque operâ præcipuè abſolvi ſolebat per ſinum Perſicum & Arabicum, adi Füllerum *l. 2. Miſcell. ſacr. c. 11.*

Pertinet huc, quod Procopius narrat *l. 1.* περσικῶν, *Juſtiniani ævo Perſas nema ſericam ab Indis & Seribus ſibi comparaſſe, Romanos vero à Perſis illud emere fuiſſe coactos: At, cum Juſtinianus Perſis bellum intuliſſet, ſummâ operâ fuiſſe niſum, ne Romani tam caram ſpeciem ab hoſte ſibi acquirerent ad luxum: Voluiſſe igitur fœdus inire cum Æthiopibus Homeritis, qui erant Chriſtianis* ὁμόδοξοι, *ut ab Indis ipſi mercarentur metaxam, Romaniſque venderent, quo ità ad eos magnum rediret compendium, Romani vero liberarentur neceſſitate commercium habendi cum hoſte.*

Quod ſi hic illas Regiones, quibus nunc ſerici panni in uſu ſunt, memorare vellemus, verendum, ne potiſſimam orbis cultioris partem emetiri cogeremur. Strictim itaque tantum, quæ notatu digna videbuntur, tangam, Orientales ſericum magnâ copia poſſidere, inq;

alias

alias mittere provincias, tàm liquidæ veritatis est, ut à nemine in dubium vocari possit. De Catajæ & Chinæ incolis seu antiquis Seribus ita Scalig: *exercit:* 158. *f.9. Hodiè è Cataia & à China sericum fertur non aliud, quam quo utimur. Imo Persæ Seres gentem, penes quam opera bombycina perficiuntur, jam Tartaros communi nomine appellant, & peculiari voce, Calmuchos, propterea, quod soli Scytharum capillos alunt. In Taprobana quoque jam sericum sine cultu de arboribus legere est.* Aliis Indis serica vestis penè quotidiana. Sic Aloysius Codamust. *in Navigat: sua cap.* 58. de Calachutensibus scribit hunc in modum Interprete Archangelo: *Veste utuntur Cotoninâ, quoniam eo panno abundant plurimum, utuntur & pannis sericeis, & imprimis illustriores: at alii aliis utuntur vestibus, prout patitur illorum census & opulentia.* De Nigritis Christoph. Columbus *in navigat. sua c.*110. *refert, eodem Archangelo vertente: Bombyce scatet regio: quippe quæ suapte natura gignitur, colente nemine. Subligacula exinde conficiunt, quibus involvunt inguina.*

Nicephorus *l.*18 *hist. Eccles. c.*30 *de suo avo refert, in Persia vermes esse quàm plurimos, sericum nentes.* Olearius Polyhistor testatur *in Itiner. Persic. l.*5. *c.*18. Hodiè adhuc è Persiâ & regionibus ejus, tum provinciis, è Kilan ad mare Caspium, è Chorasan, Masanderan, Karabach & aliis locis serici copiam incredibilem ferè exportari in Turciam, Italiam, Hollandiam, Angliam, Hispaniamque. Ulysses Aldrovandus *l.*2. *de Insectis meminit, à viris fide dignis se percepisse, in Syria Damasci vermem nostrum Indicum magna copia educari ad textrinam*: Bellonius *bombyces in Antiochia magni esse quæstus*, scribit *l.*2. *observat. c.*105. Idem ibidem c.92. annotat de Emissâ urbe agens, quæ Hamza Arabibus, Turcis Haman dicitur, *in ea magnam esse sericei staminis abundantiam ob magnam incolarum curã.* De Neapolitanis Alexand. ab Alex. *l.*4. *Gen. Dier. c.*9.

 ut &

ut& Aldrovand° l.cit. p.114. affirmāt, ſpectaculo quaſi quotidiano bombycē telamq; ejus penes ipſos conſpici poſſe. In Italia ferè à Juſtiniani tēporibus artificiū ſerici cōficiēdi floruit: Cum enim tunc temporis per Græciam & vicinam Aſiam abundare inciperet ſericum, inde in Italiam mox ingenti numero eſt allatum: Otho Friſingenſis *in hiſt. Friderici* memorat, & Thuanus *l.* CXXIX. *hiſt ſuæ. Robertum Siciliæ Regem, ex Regis Andegavenſium Ducum familia, expugnatis in Græcia Athenis, Corintho Thebiſque, opifices, qui ſericos pannos conficiebant, deduxiſſe captivos, & in urbe Siciliæ Panhormo collocaſſe: indeque factum eſſe, ut quam textrinam prius ſoli Græci inter Chriſtianos habuerint, cum Romanis ſit communicata ingeniis.*

Idem Thuanus loc. cit. p. 996. ſuâ memoriâ, atque adeò ſeculo præterito per Longobardiam, cum antea per Calabriam & Hetruriam illud opificium invaluiſſet, in uſu eſſe cœpiſſe ſcribit, ac ipſius quidem ætate in agro Vicentino: Paulatim v. etiam in provinciâ Allobrogibus, qua Meridiem ſpectant, Cavaribus, quorum metropolis Avenio, & viciná Septimania atque adeo in Lugdunenſi provincia frequentari inchoaſſe. In pleriſque Italiæ ut & Galliæ partibus, imo pro totam Aquitaniam ſericum proveniri poſſe ad textrinam, argumento ipſi eſt, quod in Turonibus citerioribus feliciter Franciſci I. temporibus id inſtitui ſit cœptum, & ad ſuam uſque ætatem perſeverarit. Confer Ulyſſ. Aldrovandum l.d.

HENRICUS IV. Galliarum Rex cum vidit, grandem pecuniæ ſummam in luxum ſerici non ſolum effundi, verum etiam extrà Regnum magno ejus diſpendio exportari, optimum factu judicavit, ut & ſericum in ſuo naſceretur regno. Seriò itaque de officinis ſerici cogitare cœpit, quæ tandem Lutetiæ Santoto curatore inſtitutæ etiam ſunt, Anno reparatæ ſalutis Chriſt. M. D. C. III. & ubique leucomori ſeri & propagari juſſæ alendis vermiculis, quorum ſemina ſive ova quotannis ex Hiſpania ſunt allata. Libellus

bellus etiam vernaculo sermone tunc editus ab Olivario Serrano, Johannis fratre, ut per vulgi manus volitans, artem serici etiam rusticos doceret, de quo lege Thuanum pluribus loc. cit.

In Bataviâ hodie & Venetorum imperio, quin & in Turcia serici conficiendi rationem in dies augeri, oculares sunt testes. In Dania, Svecia, maximaque Germaniæ parte bombyces quidem aluntur, sed non tam lucri, quam voluptatis causâ.

Atque ex his jam sufficienter patere reor, qua ratione terrâ marique sericum à gente ad gentem sit propagatum.

CAP. IX.

Metaxa quid & משי apud Ezechielē. Æquivalentia sunt rude sericum & metaxa. Vnde sit dicta? Enumerantur serici species: Holosericum quid? Βηρίον, *Suidæ* βίῤῥιον *an sit holosericum cum Zonara? Negat* Salmasius. *Triplex holoserici genus, Rasum, Damascum & villutum. Doctorandis ex holoserico impositus olim pileus, ut etiamnum hodie fit. Subsericum quid? Vestes subsericæ erant aliæ trama serica, subtegmine vero lineo: aliæ subtegmine serico, trama vero linea. Sericum Panaginum apud Talmudistas optimum censetur.*

ANtequam ad serici pretiu n & qualitates accedamus, quædam de Metaxâ prælibare est animus. A recentioribus Græcis sericum metaxam non nunquam appellari, notissimum est diligentibus antiquitatis indagatoribus: Quam vocem ab antiquis Romanis desumpsisse videntur. Lucilius, Poëta Virgilio antiquior, *lini metaxam* dixit: versus ejus citantur *ab Isidoro l.19. Originat. c.4.* ubi metaxam *funiculum* significare *Turnebus* autumat *adversar. l.20. c.4.* Quocum facit Philander in annotat. ad Vitruvii *architect. l.7. c.3.* Quamvis metaxam Bernardinus Baldus *apud Vitruvium* accipiat pro *agglomerato filo*: ut cū Budæo potius sit sentiendum, qui locum hunc explicans,

 it,

ait, metaxam esse manipulos & fasciculos cannarum, quos Vitruvius d. l. tomici alligari jubet.

Sericum ergò metaxa nuncupatum videtur, ideò, quod olim sicut & hodiè multiplici metaxa seu funiculo in glomos ingentes conglobatum venum ire solebat. Hebræis elegans nomen est מֶשִׁי, cujus ab Hieronymo *in comment. l. 20. c. 4. ad Ezech. cap. 16. v. 10. & 13.* varia recensetur interpretatio. LXX reddiderunt τρίχαπτον. Quod quale sit, Suidas exponit: primum universè ἱμάτιον πολυτίμητον, *magni precii vestem* vertens: mox specialiter, βομβύκινον ὕφασμα *bombycinum textum.* Hesychius quædam addit, magis perspicuè vocabuli vim explicantia: nempè τὸ βομβύκινον ὕφασμα ὑπὲρ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἀπτόμενον, *textum quoddam bombycinum, crinibus capitis supernè aptatum.* Quibus verbis figuratè innuit, vestem bombycinam, idcircò τρίχαπτον dictam; quod ex bombyce olim τὰ τρίχαπτα capillaria vulgò confici solerent: vel potius, quod bombycina opera translucida essent instar reticuli muliebris, raráque, tenui, ac subtili textura constarent, *De quibus prolixè disserentem adi Fullerum l. c.* Metaxa itaque est, non quodcunque sericum, sed rude tantum & crudum, sicuti ex Actuario & Nicolao Myrepso m. discimus. *In* Cod. Justin. *l. 10. tit. 8, 10. Serico-blatta & metaxæ species.* Ubi Cujac. *Metaxa est rude sericum & αὐτοφυὴς, nondum neque tinctum, neque in fila deductum.* Ut æquivalentia sint, sericum rude, & metaxa, *consule Salmasium in not. ad Flavium Vopiscum p. 388.* Moschopulus: Σηρὸ σκώληξ ὁ τὴν μέταξαν ἐργαζόμενος, ἀφ' οὗ σηρικὰ ἱμάτια τὰ μετάξωτα. *Scaliger exercit. ad Cardan. 158. sect. 9. Iuxta mare, inquit, Caspium Strava civitas, à qua sericæ texturæ cognomines celebrantur. Etiamnum Madaixa Hispani, collecta in unum fila serici sc. nominant: Idque voce antiqua; Metaxa enim dicebatur.*

Isidorus Episcopus *l. 19. Origin c. 29. Metaxam à circuitu filorum derivare intendit* à μετάγω *circumduco*, non in-

inconvenienter, quia, ut antea audivimus, ſericum rude in glomos fuit redactum.

Alluſiva originatio depromi poſſet è Syriaca lingua, in qua מְסַּכַּם eſt ordinatus, ornatus: Sericum enim ut plurimum ad ornatum eſt expetitum.

Guilielmus Stuckius in periplum Arriani novam planè affert rationem, ſed æquè alludentem & inſtabilem, dum ſcribit: *Metaxa ſericum villoſum, quod villutum vulgo vocant: & videtur ſic dictum ab ipsâ urbe Axomâ: unde Bohemi antiquum nomen retinentes, adhuc ſericum illud axumit appellant.* Huc metaxarii referendi, qui Iuris Conſultis vocantur ſericũ negotiantes, *adi Schardii Lex. Juridicum p.* 607. Ulyſſ. Aldrovand. l. d. p. 115. Et hæc de metaxâ. Ad Serici ſpecies veniamus: Et primo quidem *holoſericum* contemplemur, quod juxta nominis derivationem eſt totũ ſericum: Unde veſtis holoſerica. Varro περὶ φθορᾶς κόσμου apud Nonium Marcellum *c.* 14. *n.* 6. *ubi de ſtolâ: Mulierem aliam cernites cũ ſtolas holoſerica.* Heliogabalum primum holoſericâ veſte eſſe uſum *ex Spartiano & Lampridio ut & Platina in vit. Urbani I.* diſcimus, cum ante ſubſerica in uſu fuiſſent. Itaque, quoties ante Heliogabali tẽpora mentio fit ſericarum veſtium, de ſubſericis capiendũ ſicuti fusè ac erudite illud declarat *Aldrovandus l. cit. p.* 115. *&* 116. Poſt Heliogabalũ paſſim ſerica pro ſubſericis dicuntur. Flavius Vopiſcus in Tacito Imperatore, *Holoſericã*, inquit, *veſtẽ omnib⁹ viris interdixit, id eſt bombycinam ſive holoſericam,* explicante Turnebo *adverſ. l.* 1, *c.* 13. Aurelianus Cæſar huius modi veſtimentum uxori ſuæ negavit, *ne immodico & nihil profuturo ſumptu patrimonium attenuaret ſuum.* Verba Vopiſci ſunt: *Aurelianum veſtem holoſericam neque ipſum habuiſſe in veſtimento ſuo, neque alteri utendam dediſſe: Et cum ab eo uxor ſua peteret, ut unico pallio blatteo ſerico uteretur, reſpondiſſe: Abſit, ut auro fila penſentur.*

gnum & ſtupendum, verba ejus adducit Conſtant. L'Empereur ad Benj. Tudelenſis *Itiner.p.*208,209.

Ab hac igitur gente Indicâ ſericum originem traxit, & per univerſum terrarum orbem bombycina fila ac ſtamina inde miſſa ſunt. Quod, ut ad oculum pateat, ordine percurremus gentes varias, illiſque ſericum contigiſſe dabimus.

Nota eſt ſatis Aſſyria bombyx, ea certè, ſi qua fuit, non alia eſt, quam ſeta illa, ex quâ ſibi veſtes Aſſyrii, Medi & Perſæ conficiebant, atque eadem cum ſerica: Nam veſtem Medicam Græci veteres, qui Serum & Indorum nullam aut parvam habuere notitiam, dicebant eam, quæ ſerica poſtea eſt appellata. *Procop.l.*1. περσ. Αὕτη δ' ἐστὶν μέταξα, ἐξ ἧς εἰώθασι τὴν ἐσθῆτα ἐργάζεσθαι, ἣν πάλαι μὲν Ἕλληνες Μηδικὴν, τανῦν δὲ Σηρικὴν ὀνομάζουσι. Suidas *in lexic.* Σηρικὴ ἡ μέταξά ἐστι &c. eadem verba Procopii adducit. Lege Bayſium *de re Veſtiar.c.*5. Voſſium, ſi placet, *l.*4.*Idol.p.*1610. Non igitur facimus cum Viro alias literatiſſimo Octavio Ferrario *l.* 1. *de re veſtiar.c.*10. qui non abſurdum eſſe putat, in Aſſyriâ bombyces proveniſſe: nititur ſcilicet autoritate Plinianâ, quæ quantum valeat hac in re, ſatis ſuperque manifeſtum fecimus.

In Ægypto ſericum fuiſſe ad luxum confectum, allatum eò ex Indiâ ſeu Serum regione, conſtare puto ex loco ſacro. Eſa.19.v.9. ובשו עבדי פשתים שריקות, *& pudore afficientur operantes ſerica multi coloria & præſtantiſſima*, Tremellius τὸ שריקות *veſtes generoſas*: Caſtalio *eximias*: Munſterus, *reticulatas*: Prior editio Roberti Stephani, *ſericam* interpretatur: Qua in re Kimchium R. Ducem ſequitur, qui ita exponit: הטוב שבמשי. וכן יקרא בלשו ערבי אל־שרק: *Præſtantiſſimum ſericum, atque ita vocari ſolet in linguâ Arabicâ, Al ſerax*: conſule Fullerum hoc de loco pluribus *in*

Miſcell.

Miscell.sacr.l.2.c.11. Vaticinatur autem ibi Propheta de Ægypti משא vel onere.

Procopius *l.1.B.Pers.* contendit, Ægyptiis inventionem sericorum æquè ac Indis esse adscribendam; quod an stare possit, judicent doctiores: Mihi verisimile non fit. In texendo rationem novam excogitasse, concedere possum, invenisse sericum, est, quod pernego. Sed ad Græciam me conferam antiquam, & quando serici usus eò penetraverit, paucis expediam. Dixi ante ex Procopio, veteres Græcos, utpote, qui ante Alexandri M. expeditionē Indos ferè ignorarunt, vestem sericam Medicam dixisse: statuo itaque, illos pervagato Oriente, cum ad Seres propius accesserunt, hanc sericam deinceps denominasse, & sic ab illis, qui in exercitu Alexandri militabant, nomen hoc ad Græcos devenisse.

Verum aurem nostram vellicat Coa bombyx, de quā ut fusius paululum disseramus, materiæ dignitas scriptorumque dissensus efflagitat. Dicitur autem Coum à Cos vel Co. Hæc insula fuit in Caria, & etymon habet à קו *Cau*, quod Hebræis est tenue filum l. funiculus. LXX σπαρτίον exponunt, & Symmachus σχοινίον: *Iob.38.v.5.* ex קו Cau est מקוה *netum, vel opus subtilissimum ex Ægypto advectum.* 1.*Reg.* 10.*v.*28. & 2.*Chronic.*1.*v.*16. ubi vulgatus *de Coa*, quasi sit loci nomen: nec multo aliter Græci interpretes. Sed Kimchius rectè exponit: מלאכה הפשתן ועבודתו הוא במצרים יותר משאר הארצות: *Opus ex lino, id est, ex bysso textile, quod excellit in Ægypto plus, quam ullibi terrarum.* Cui firmando citat loca *Prov.7. v.16. Es.19 v 9. Ezech.27. v 7.* Eodem refer Arabum קו *Kovva*, pro funiculo: & חבלי קורין *Chablo Kovvin*: pro filis araneorum in Chaldæâ paraphrasi *Es.59. 5,6.* Et Talmudicum קואי *Kevvae*, vel, ut Aruc legit, קוואי *Kevvae*, pro textoribus, *in tractatu de Sabbatho.* Denique

 huc

huc ſpectat, quod קו *Co* vel קוה *Coa* vocata eſt à *Phœnici*-bus inſula, texturæ delicatioris artificio nobiliſſima: *Phœnices* enim hanc Coam aliquando tenuiſſe vel inde apparet, quod urbs inſulæ cognominis olim dicta eſt Aſtypalæa. Strabo *l* 14. *Geogr.* ἡ δὲ τῶν Κῴων πόλις ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν Ἀστυπάλαια. *Coorum autem urbs olim vocabatur Aſtypalæa.* Hinc Stephanus περὶ πόλεων: Ἀστυπάλαια νῆσος μία τῶν Κυκλάδων &c. δευτέρα πόλις ἐν Κῷ.

*M*eridiem verſus hæc noſtra inſula habuit promōtorium Lactera: ad occaſum habuit Drecanum & vicū, ſtomalimnem nomine: nulla ſui parte continenti propior fuit, quam promontorio Scandaria. *A*di Strabonem loc. cit.

In Caria itaque fuit ſita, ut contra Ceos in mari Ægæo inter Cyclades: vide Salmaſium *ad Solinum p.*143. Samuelem Bochartum *in ſuo Phaleg. l.*1. *c.*7. *p.*403.

Hermolaus Barbarus ad Plin: *l.*11. *N.H.c.*22. pro verbis *in Co inſulâ*, ſcribendum eſſe autumat in Ceâ inſulâ: & quidem in Cea hanc rem eſſe inventam ſcribit Plinius *l.*4. *c.*12. *N.H.* ex Varrone, qui ita: *Salamis, Sunium, Cos, Ceos, quæ ſubtilioris veſtis amicula arte lanificæ ſcientiæ prima in ornatum feminarum dedit*; quæ verba & Plinii ſimia Solinus affert *c.*13. Sed, qui inde veſtes Ceas non Coas rectè dici colligunt, toto cælo errant. Conſtat quidem ex MStis, in hac re antiquos non conveniſſe, intereà tamen potius ſequimur Ariſtotelem, *qui lib.*5. *hiſt. animal. ità annotavit*: ἐκ δὲ τούτου τοῦ ζώου καὶ τὰ βομβύκια ἀναλύουσι τῶν γυναικῶν τινες ἀναπηνιζόμεναι, κἄπειτα ὑφαίνουσι. Πρώτη δὲ λέγεται ὑφῆναι ἐν τῇ Κῷ Παμφίλη, Λατώου θυγάτηρ. Cui favent Brodæus *Miſcell. l.*2. *c.*22. Ortelius *in Theſ. Geograph.* Voſſius *in Etym. LL.* & Bayfius *de re veſt c.*6. Imò aut Hermolaum labi neceſſe eſt, aut codices ſcriptorum, qui circumferuntur,

feruntur, ex MStis antiquis recensitos, corruptos esse statuendum, in quibus passim legitur Coa, Cois. Evolve *Propert. l.2. el.1. & l 1. eleg. 2.* Tibull. *l.2. eleg.4. & 6.* Horat. *l.4. Carm.13. v.13. & l.1. Serm.2. v.102.* Ubi Acron. *Perlucida utitur veste, ut ita nuda conspici possit. Hæc enim vestis in Co insulâ conficitur, per cuius nimiam subtilitatem, quæ sunt interiora, translucent.* Verum ad rem redeamᵛ. In hac insula *P*amphile Latoi filia (sic apud *P*linium l. c. & Aristotelem scribendum, non *P*latis, ut vertit Gaza, quem secutus est Bayfius l.cit.) prima invenit rationem telam à Seribus missam redordiendi, ist est, in fila dissolvendi ac denuo texendi: Hæc mens loci *P*liniani. *A*lii Codices ibidem habent *retorqueri, pro redordiri*: quod, si placet, retorqueri est ἀναλύεσθαι & ἀναπηνίζεσθαι, ut sensus sit idem cum priore. Consule Bayfium *de re vest.c.6.* Tiraquell. *in 3. L.Con. part.2.* Apparet autem, cum loca ad rectæ rationis trutinam perpendimus, stamina serica ex India s. Serum regione afferri solita, quæ filis sericis sic implicita contextaque erant, ut redordienda & retexenda essent, si quis ex illis pannus foret cõficiendus. Quo idem *P*linius *l.6.N.H. c.17.* trahi potest, cum dicit: *Vnde geminus feminis nostris labor redordiendi fila rursusq; texendi.* Quin etiam *l.35.c.14*: ait: *Ex omnibus generibus palma serico ferro est. Seres hoc cum vestibus suis mittunt & pellibus.* Arbitror equidem, neminem docere posse, alias vestes esse missas, quam sericas, ex licio bombycino contextas. Hinc & Dion Cassius l.43. p.256. ait. τοῦτο τὸ ὕφασμα χλιδῆς βαρβάρου ἐστὶν ἔργον. *Sericum hoc textum luxuriæ barbaricæ opus.* Ἔργον, inquit, ut denotet, texturam quandam esse missam. Demonstrat idem Lucani locus *l.10.v.141.*

Quod

Magnus ille *Lipsius* fatetur in comment. ad Tacit. *l.2. annal. serica, quando Romæ in usum venerint se planissimè non cognitum habere*: suspicatur ibidem, Julii Cæsaris ævo introducta esse, ut qui in ludis theatrum totum velis obtexit sericis, teste Dione l.43.*p.*256. Verba eius ita se habēt: ἵνα μηδένα τῶν θεατῶν ὁ ἥλιος λυπήσῃ, παραπετάσματα ὑπὲρ αὐτῶν σηρικὰ, ὥσγε τινὲς φασὶν, ὑπερπετάσε: τοῦτο δὲ τὸ ὕφασμα χλιδῆς βαρβάρου ἐστὶν ἔργον, καὶ παρ' ἐκείνων πρὸς ἡμᾶς ἐς τρυφὴν τῶν πάνυ γυναικῶν περίλτην ἐσπεφοίτηκεν. *Ne quis spectantium à sole molestaretur, sericas cortinas, ut quidam autores sunt, super eos extendit*: *Est autem sericum textum barbaricæ luxuriæ, ab iisque ad luxum mulierum nobilium invecta.* Nec tamen firmiter inde concludetur, ante Cæsaris tempora incompertum sericum Romanis fuisse. *Post* Julii fata frequentior est serici mentio: Qui enim Octaviani ævo floruerunt scriptores, ut Virgilius, Horatius, Propertius, Ovidius & Strabo, de eo multa prodiderunt: Quod etiam non neglectum est à Viris sequentium Imperatorum ætatibus vitam agentibus: Unde Martialis in quodam Epigr.l.11. meminit serici in Tusco vico celebrati, cū canit:

Nec nisi prima velit de Tusco serica vico.

Adi Aldrovandum *l.2. de Insectis c.7.* Sed tamen usque ad Galeni tempora, juxta Hieronym: Mercurialem *l.1.var.lect.c.24.* rarum pretiosumque apud Italos & Romanos sericum extitisse, magnique luxus ansam hominibus præbuisse, existimandum est. Galenus quippe, Medicorum ocellus, scriptum reliquit *l.13.meth.medendi*: *In urbibus magnis Romanorum & penes opulentas mulieres extitisse, vocatumque* νημαστηρικόν: quod posteriores circà Justiniani ævum μέταξαν vocarunt.

Alex. ab Alex? *l.4.Gen.dier.c.9.* hic miratur, *Procopium scripsisse Justiniani temporibus commentum serici solerti ingenio quæsitum, primum in Italiam allatum esse, cum antea incompertum fuisset ac incognitum.*

Tenendum vero est, Justiniani temporibus commentum serici sic primum Italis innotuisse, ut modum educandi vermes, eorumque telas tractandi didicerint primum. Nec id velle Procopium, sericis vestibus antiquos caruisse, liquidò constat: Nam licet origo ante Justiniani ætatem Latio incognita fuerit, quod Procopio, Zonaræ, Theophani aliisque credimus, attamen potuit sericum quoad fila & telam in Europam transportari.

Ex his itaque & aliis, quæ prolixitatis vitandæ ergo prætermittimus, satis superque, quomodo Priscis sericum innotuerit, patet: Certòque jam constare nobis debet, ab Indis ad alias gentes Orientales: ab istis vero ad Occidentales antiquitus jam venisse duplici itinere, terrestri & maritimo: Illud per Bactros, Assyrios, Medos in Mesopotamiam, Syriam, Palæstinam, indeque ad occiduas maris mediterranei oras regionesque ducit: Hoc Ægyptiorum olim Arabumque operâ præcipuè absolvi solebat per sinum Persicum & Arabicum, adi Füllerum *l. 2. Miscell. sacr. c. 11.*

Pertinet huc, quod Procopius narrat *l. 1.* περσικῶν, *Justiniani avo Persas nema sericam ab Indis & Seribus sibi comparasse, Romanos vero à Persis illud emere fuisse coactos: At, cum Justinianus Persis bellum intulisset, summâ operâ fuisse nisum, ne Romani tàm caram speciem ab hoste sibi acquirerent ad luxum: Voluisse igitur fœdus inire cum Æthiopibus Homeritis, qui erant Christianis* ὁμόδοξοι, *ut ab Indis ipsi mercarentur metaxam, Romanisque venderent, quo ità ad eos magnum rediret compendium, Romani vero liberarentur necessitate commercium habendi cum hoste.*

Quod si hic illas Regiones, quibus nunc serici panni in usu sunt, memorare vellemus, verendum, ne potissimam orbis cultioris partem emetiri cogeremur. Strictim itaque tantum, quæ notatu digna videbuntur, tangam. Orientales sericum magnâ copia possidere, inq;

alias

alias mittere provincias, tàm liquidæ veritatis eſt, ut â nemine in dubium vocari poſſit. De Catajæ & Chinæ incolis ſeu antiquis Seribus ita Scalig: *exercit:* 158. *ſ.9. Hodiè è Cataia & à China ſericum fertur non aliud, quam quo utimur. Imo Perſæ Seres gentem, penes quam opera bombycina perficiuntur, jam Tartaros communi nomine appellant, & peculiari voce, Calmuchos, propterea, quod ſoli Scytharum capillos alunt. In Taprobana quoque jam ſericum ſine cultu de arboribus legere eſt.* Aliis Indis ſerica veſtis penè quotidiana. Sic Aloyſius Codamuſt. *in Navigat: ſua cap.*58. de Calachutenſibus ſcribit hunc in modum Interprete Archangelo: *Veſte utuntur Cotoninâ, quoniam eo panno abundant plurimum, utuntur & pannis ſericeis, & imprimis illuſtriores: at alii aliis utuntur veſtibus, prout patitur illorum cenſus & opulentia.* De Nigritis Chriſtoph. Columbus *in navigat. ſua c.*110. *refert, eodem Archangelo vertente: Bombyce ſcatet regio: quippe quæ ſuapte natura gignitur, colente nemine. Subligacula exinde conficiunt, quibus involvunt inguina.*

Nicephorus *l.*18. *hiſt. Eccleſ. c.*30 *de ſuo ævo refert, in Perſiâ vermes eſſe quàm plurimos, ſericum nentes.* Olearius Polyhiſtor teſtatur *in Itiner. Perſic. l.*5. *c.*18. Hodiè adhuc è Perſiâ & regionibus ejus, tum provinciis, è Kilan ad mare Caſpium, è Choraſan, Maſanderan, Karabach & aliis locis ſerici copiam incredibilem ferè exportari in Turciam, Italiam, Hollandiam, Angliam, Hiſpaniamque. Ulyſſes Aldrovandus *l.*2. *de Inſectis meminit, à viris fide dignis ſe percepiſſe, in Syria Damaſci vermem noſtrum Indicum magna copia educari ad textrinam*: Bellonius *bombyces in Antiochia magni eſſe quæſtus*, ſcribit *l.*2. *obſervat. c.*105. Idem ibidem c.92. annotat de Emiſsâ urbe agens, quæ Hamza Arabibus, Turcis Haman dicitur, *in ea magnam eſſe ſericei ſtaminis abundantiam ob magnam incolarum curã.* De Neapolitanis Alexand. ab Alex. *l.*4. *Gen. Dier. c.*9.

ut & Aldrovand⁹ l.cit. p.114. affirmāt, spectaculo quasi quotidiano bombycē telamq; ejus penes ipsos conspici posse. In Italia ferè à Justiniani tēporibus artificiū serici cōficiēdi floruit: Cum enim tunc temporis per Græciam & vicinam Asiam abundare inciperet sericum, inde in Italiam mox ingenti numero est allatum: Otho Frisingensis *in hist. Friderici* memorat, & Thuanus *l.* CXXIX. *hist suæ Robertum Siciliæ Regem, ex Regii Andegavensium Ducum familia, expugnatis in Græcia Athenis, Corintho Thebisque, opifices, qui sericos pannos conficiebant, deduxisse captivos, & in urbe Siciliæ Panhormo collocasse: indeque factum esse, ut quam textrinam prius soli Græci inter Christianos habuerint, cum Romanis sit communicata ingeniis.*

Idem Thuanus loc. cit. p. 996. suâ memoriâ, atque adeò seculo præterito per Longobardiam, cum antea per Calabriam & Hetruriam illud opificium invaluisset, in usu esse cœpisse scribit, ac ipsius quidem ætate in agro Vicentino: *Paulatim* v. etiam in provinciâ Allobrogibus, qua Meridiem spectant, Cavaribus, quorum metropolis Avenio, & viciná Septimania atque adeo in Lugdunensi provincia frequentari inchoasse. In plerisque Italiæ ut & Galliæ partibus, imo pro totam Aquitaniam sericum provenire posse ad textrinam, argumento ipsi est, quod in Turonibus citerioribus feliciter Francisci I. temporibus id institui sit cœptum, & ad suam usque ætatem perseverarit. Confer Ulyss. Aldrovandum l.d.

HENRICUS IV. Galliarum Rex cum vidit, grandem pecuniæ summam in luxum serici non solum effundi, verum etiam extrà Regnum magno ejus dispendio exportari, optimum factu judicavit, ut & sericum in suo nasceretur regno. Seriò itaque de officinis serici cogitare cæpit, quæ tandem Lutetiæ Santoto curatore institutæ etiam sunt, Anno reparatæ salutis Christ. M.D.C.III. & ubique leucomori seri & propagari jussæ alendis vermiculis, quorum semina sive ova quotannis ex Hispania sunt allata. Libellus

bellus etiam vernaculo ſermone tunc editus ab Olivario Serrano, Johannis fratre, ut per vulgi manus volitans, artem ſerici etiam ruſticos doceret, de quo lege Thuanum pluribus loc. cit.

In Bataviâ hodie & Venetorum imperio, quin & in Turcia ſerici conficiendi rationem in dies augeri, oculares ſunt teſtes. In Dania, Svecia, maximaque Germaniæ parte bombyces quidem aluntur, ſed non tam lucri, quam voluptatis causâ.

Atque ex his jam ſufficienter patere reor, qua ratione terrâ marique ſericum à gente ad gentem ſit propagatum.

CAP. IX.

Metaxa quid & משי apud Ezechielē. Æquivalentia ſunt rude ſericum & metaxa. Vnde ſit dicta? Enumerantur ſerici ſpecies: Holoſericum quid? Βηρίον, *Suidæ* βίῤῥιον *an ſit holoſericum cum Zonara? Negat* Salmaſius. *Triplex holoſerici genus, Raſum, Damaſcum & villutum. Doctorandis ex holoſerico impoſitus olim pileus, ut etiamnum hodie fit. Subſericum quid? Veſtes ſubſericæ erant aliæ trama ſerica, ſubtegmine vero lineo: aliæ ſubtegmine ſerico, trama vero linea. Sericum Panaginum apud Talmudiſtas optimum cenſetur.*

ANtequam ad ſerici pretiu n & qualitates accedamus, quædam de Metaxâ prælibare eſt animus. A recentioribus Græcis ſericum metaxam non nunquam appellari, notiſſimum eſt diligentibus antiquitatis indagatoribus: Quam vocem ab antiquis Romanis deſumpſiſſe videntur. Lucilius, Poëta Virgilio antiquior, *lini metaxam* dixit: verſus ejus citantur *ab Iſidoro l. 19. Originat. c. 4.* ubi metaxam *funiculum* ſignificare *Turnebus* autumat *adverſar. l. 20. c. 4.* Quocum facit Philander in annotat. ad Vitruvii *architect. l. 7. c. 3.* Quamvis metaxam Bernardinus Baldus *apud Vitruvium* accipiat pro *agglomerato filo*: ut cũ Budæo potius ſit ſentiendum, qui locum hunc explicans,

ait, metaxam esse manipulos & fasciculos cannarum, quos Vitruvius d. l. tomici alligari jubet.

Sericum ergò metaxa nuncupatum videtur, ideò, quod olim sicut & hodiè multiplici metaxa seu funiculo in glomos ingentes conglobatum venum ire solebat. Hebræis elegans nomen est מֶשִׁי, cujus ab Hieronymo *in comment. l. 20. c. 4. ad Ezech. cap. 16. v. 10. & 13.* varia recensetur interpretatio. LXX reddiderunt τρίχαπτον. Quod quale sit, Suidas exponit: primum universe ἱμάτιον πολυτίμητον, *magni precii vestem* vertens: mox specialiter, βομβύκινον ὕφασμα *bombycinum textum.* Hesychius quædam addit, magis perspicuè vocabuli vim explicantia: nempè τὸ βομβύκινον ὕφασμα ὑπὲρ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς ἁπτόμενον, *textum quoddam bombycinum, crinibus capitis supernè aptatum.* Quibus verbis figuratè innuit, vestem bombycinam, idcircò τρίχαπτον dictam; quod ex bombyce olim τὰ τρίχαπτα capillaria vulgò confici solerent: vel potius, quod bombycina opera translucida essent instar reticuli muliebris, raràque, tenui, ac subtili textura constarent, *De quibus prolixè differentem adi Fullerum l. c.* Metaxa itaque est, non quodcunque sericum, sed rude tantum & crudum, sicuti ex Actuario & Nicolao Myrepso m. discimus. *In* Cod. Justin. *l. 10. tit.* 8, 10. *Serico-blatta & metaxæ species.* Ubi Cujac. *Metaxa est rude sericum &* αὐτοφυὲς, *nondum neque tinctum, neque in fila deductum.* Ut æquivalentia sint, sericum rude, & metaxa, *consule Salmasium in not. ad Flavium Vopiscum p.* 388. Moschopulus: Σηρ ὁ σκώληξ ὁ τὴν μέταξαν ἐργαζόμενος, ἀφ' οὗ σηρικὰ ἱμάτια τὰ μετάξωτά. *Scaliger exercit. ad Cardan.* 158. *sect.* 9. *Juxta mare, inquit, Caspium Strava civitas, à qua sericæ texturæ cognomines celebrantur. Etiamnum Madaixa Hispani, collecta in unum fila serici sc. nominant: Idque voce antiqua; Metaxa enim dicebatur.*

Isidorus Episcopus *l.* 19. *Origin c.* 29. *Metaxam à circuitu filorum derivare intendit* à μετάγω *circumduco,* non in-

inconvenienter, quia, ut antea audivimus, sericum rude in glomos fuit redactum.

Allusiva originatio depromi posset è Syriaca lingua, in qua מְסַכְּבָא est ordinatus, ornatus: Sericum enim ut plurimum ad ornatum est expetitum.

Guilielmus Stuckius in periplum Arriani novam planè affert rationem, sed æquè alludentem & instabilem, dum scribit: *Metaxa sericum villosum, quod villutum vulgo vocant: & videtur sic dictum ab ipsâ urbe Axomâ: unde Bohemi antiquum nomen retinentes, adhuc sericum illud axumit appellant.* Huc metaxarii referendi, qui Iuris Consultis vocantur sericũ negotiantes, *adi Schardii Lex. Juridicum p.* 607. Ulyss. Aldrovand. l. d. p. 115. Et hæc de metaxâ. Ad Serici species veniamus: Et primo quidem *holosericum* contemplemur, quod juxta nominis derivationem est totũ sericum: Unde vestis holoserica. Varro περὶ φθορᾶς κόσμου apud Nonium Marcellum *c.* 14. *n.* 6. *ubi de stola*: *Mulierem aliam cerneres cũ stolas holoserica.* Heliogabalum primum holosericâ veste esse usum *ex Spartiano & Lampridio ut & Platina in vit. Urbani I.* discimus, cum ante subserica in usu fuissent. Itaque, quoties ante Heliogabali tẽpora mentio fit sericarum vestium, de subsericis capiendũ sicuti fusè ac erudite illud declarat *Aldrovandus l. cit. p.* 115. *&* 116. *Post* Heliogabalũ passim serica pro subsericis dicuntur. Flavius Vopiscus in Tacito Imperatore, *Holosericã*, inquit, *vestẽ omnib⁹ viris interdixit, id est bombycinam sive holosericam,* explicante Turnebo *advers. l.* 1, *c.* 13. Aurelianus Cæsar huius modi vestimentum uxori suæ negavit, *ne immodico & nihil profuturo sumptu patrimonium attenuaret suum.* Verba Vopisci sunt: *Aurelianum vestem holosericam neque ipsum habuisse in vestimento suo, neque alteri utendam dedisse: Et cum ab eo uxor sua peteret, ut unico pallio blatteo serico uteretur, respondisse: Absit, ut auro fila pensentur.*

Vestem

Vestem hanc holosericam *Zonaras T. 3. annal.* βῆρος appellavit, ut & Balsamo: an rectè, judicent doctiores. Scimus birrhos (vere sic vocem βῆρος, quæ Artemidoro in nominandi casu est βηρίον, Suidæ βιῤῥίον, vertimus) quosdam sericeos fuisse, sed omnem birrhum sericeum aut omnē vestem sericam birrhum esse dictam, pernegamus, adducti autoritate Salmasii *in com. ad Tertull. pallium.*

Polydorus Virgilius de rerum invent. *l 3.c.7.* ex puro serico triplex panni genus facit: *Unum, vulgo rasum, quod in eo nullus utrinque sit pilus, apud alios vocatum satin: alterum Damascum, floribus intertextum, quod Damasci, Syriæ in oppido, primum est confectum: tertium villutum, id est villosum, quod ex altera parte villos habet.* Ulysses Aldrovandus hæc paulo fusius illustrat *l. 2. de insectis p. 116. Holosericum, inquit, nemo sanè satis commendare queat, cum propter vestium usum, tum propter cætera, quæ ex eo fiunt ornamenta: Vestes enim inprimis suppeditat, quibus & frigus hyberno tempore, & æstivo calorem pellimus, nec non quæ autumno & vere conveniunt. Felpa vulgò vocatur, qua nobiles pallia sua suffulciunt in hyeme adversus frigus. Velutum enim est valde hirtum. Commendatur eodem tempore velutum, quod vocant simpliciter, Belgæ Fluveal, quoniam hoc quoque pondere suo ac hirsutie calefacit. Æstate, si mediocris est æstus, laudantur, quæ Ormesina dicuntur, si ingens, quæ Tafetata propter incredibilem levitatem. Vere & autumno Rasa, velutum leve, vulgò Caneveta, tabita &c. Taceo infinita opera, quæ vario modo exornantur, qualia sunt, quæ in Damasco inventa, Taceo, quæ variis illustrantur imaginibus, avium, florum aliarumque rerum, quæ omnia longum foret enumerare. Hæc ille:*

Obiter hic etiam notamus, quod Doctorandis jam antiquitus ex holoserico panno pileus fuerit impositus, preciositate sua insignem Doctoris excellentiam denotans, de quo evolvatur *Limnæus de Iure Publ. lib. 8. c. 8. §. 92, 93, 94.*

Subse-

Subſericum ſequitur, cui alia materia intertexta. *Tiraquell.L.Connub.3.num.*18. Superior Germania fortaſſe videtur id appellare Brugichen Atlaß. *Adi Bayſium de re veſt.c.*5. Non nunquam etiam ſericum vocatum, quando ſtamen ſericum, trama vero aurea. Sic Julius Capitolinus *in Pertinace p* 56. *Auctio ſane rerum Commodi in his inſignior fuit: Veſtis ſubtemine ſerico, aureis filis inſignior per tunicas penu'aſque &c.* Quem ad locum Salmaſius annotavit, *ſubtemen ſcriptorem dixiſſe pro ſtamine ſerico: Quas veſtes aureis filis & ſerico ſubtemine Græci vocant χρυσοπήνους: nam πήνη ſubtemen: Veſtes enim aureo ſtamine texi non poſſe notant veteres.* Servius ad illud Virgilii: *Et picturatas auri ſubtemine veſtes.* id eſt, *filo, quod intra ſtamen currit, Perſio trama dictum:*

mihi trama figuræ
eſt reliqua: aſt illi tremit omento popa venter.

Malè quidam ſubtegmen ſtamen accipiunt, cum ſtamen de auro eſſe non poſſit. Hæc ille vir magnus *in not. ad l.c.p.*126.

Reperimus etiã, ſubſericarum veſtiũ alias trama fuiſſe ſericâ, ſubtemine vero lineo, quæ tramoſericæ propriè ſunt dictæ: Iſidor⁹ *l.*19.*Or.c.*22. alias ſubtegmine ſerico, trama autẽ lineâ, quæ ſubſericæ appellari merẽtur. M. Antonini Philoſophi tempore Imperatorem ejuſq; Conjugẽ ſericum auro intertextum geſtaſſe ex Capitolino diſcimus in Antonino, qui docet, *Imperatorem inter alia ornamenta & vaſa regia, & veſtem uxoriam ſericam & auratam vendidiſſe.* Eutropius & Victorius in hac narratione *& ſuam* interſerunt, habentes rationem temporis ſui, quo ſerica veſte Auguſti utebantur.

Pauca hic ſubjungimus de ſerici quadam ſpecie, Parnaginum dicta, annotantibus Talmudiſtis *ad Eſth.*5. *v.*1. *& c.*6. *v.*10. Pro פרגן cap.6. eſt פרג׳גן. Videtur eſſe idem cum eo, quod aliàs פרגרא vocatur. Unde Sota *fol.*48. *col.* 2. *Gemara*, משחרב מקדש ראשון בטל שירא פרנרא *Ex quo*

vastatum fuit templum seu sanctuarium primum, *cessavit sericum Parnedinum*: *Glossa ibidem*: מן משי שירא *Species serici*: Videatur Buxtorfius *in lex. M. Talm. p.* 2384. Et hæc de serici speciebus dicta sufficiant.

C A P. X.

Sericum magno in precio olim fuit, & tempore Aureliani Imperatoris ἰσόχρυσον. Alciatus correctus. Persia hodiè maximè abundans serico est, indeque bombycinum vili pecunia venit. Exinde in Italiam, *Turciam, Hollandiam, Galliam, Hispaniam & Angliam mittitur.* Mercatura *sericaria quando venerit in* Italiam? *Hoc nostro seculo in Gallia etiam viguit.*

QUanti sericum initio, quo peregrinis in locis non sine singulari luxu ad cultum elegantiorem est usurpatum, constiterit, apud scriptores legimus. Aureliani Imperatoris ætate fuit ἰσόχρυσον sericum, teste Vopisco in vita ejus. Libra serici centum aureis plus minus veniit. Apud Lampridium statutum legimus in Rhodiis legibus de serico sicco conservato his verbis: *Holoserica si sicca salvata sint, decimas solvunto, tanquam auro paria: caterum aspergine commadi facta, exsiccantor, & ità ad collationem veniunto.* Alciatus *in not. ad l. 2. Taciti* suspicatur, sericas vestes, quibus vulgò utimur, non esse easdem cum antiquorum serico ἰσοσταθῶς, cum hujus libra venierit auri librâ, quod cùm precio serici nostri non esse comparandum arbitratur. At διὰ πασῶν fallitur: Nam, cum non aliud sericum esset, quam quod ex India convehebatur, cujus ortus adhuc dum in Europa incognitus erat, facilè tunc multò preciosius, quam nostro tempore & Alciato vivente, fuit, cum jam nota sit illius origo, & per universam fermè Europam divulgata illius conficiendi ratio. Sericum nostrum cum antiquo idem esse juxta essentiam non opus est, ut repetamus: satis hoc dilucidè *in cap.* 8. est demonstratum.

In Persia, quæ felix & beata serico est, hodie pondo serici tantum venit duabus marcis Lubecensibus seu floreno, quod olim centum florenis est venditum. Vul-

Vulgò putatur in Perſia, cum abundans ſerico annus eſt, ſuprà 20000 Ballas, ut ita loquar, colligi. Balla, ut dicitur, quævis in ſe continet ducentas decem & ſex libras. Kilan ad mare Caſpium regio pendit octo mille Ballas. Maſanderan bis mille: Karabach bis mille: Schirvvan provincia ter mille, Choraſan ter mille, exceptis illis, quæ ex Georgia & aliis locis ſeu provinciis ſericariis ex Perſia exportantur. Ex his omnibus ſuprà mille Ballas Perſia in uſus ſuos non adhibet: reliquas mittit in Italiam, Turciam, Galliam, Hiſpaniam, Angliam & Hollandiã, ſicuti αὐτόπτης iſte Polyhiſtor Olearius teſtatur *in ſuo Itiner. Perſ. cap.* 18.

In Italia trecentos intrà annos ferè ad noſtram ætatem uſque ſericaria viguit mercatura: Quæ in Galliæ regno hoc noſtro ſeculo indies magis magiſq; etiam crevit. Aliàs notum eſt, ex Italia in Galliam tantam ſerici copiam ante, quam ſtudium lucrumque in ſerico parando quæſivit iſta gens, allatam eſſe, ut quotannis ultrà viginti mille coronatos aureos in bombycinum impenderit, ſicuti mandatum Henrici IV publici juris factum docet, & à mercatoribus eſt demonſtratum. *Conſule* Laurembero *cent.* 3. *hiſt. n.* 72. Adeo ſucceſſu temporum ſericum in Europa Aſiaque adauctũ, ut plurimis in locis viliſſima hodie proſtet pecunia, unde etiam tantus luxus in ſerico geſtando orbem invaſit, de quo jam pluribus differemus.

CAP. XI.

Sericum initio Regium fuit geſtamen aſt luxus illud jam poſthabuit Auguſti ævo. Adducuntur teſtimonia ſcriptorum varia, quibus luxum in Cois veſtibus taxant. Coa bombyx feminas denudavit obtenerrimam ſubtilitatem & διαφάνειαν. Auguſti tempore luxum quidem invaluiſſe, at ſub ſequentibus Imperatoribus magis magisque propagatum eſſe monſtratur. Tiberii edictum de levitate Virorum in ſerico geſtando coercenda. Patres ſæpius iſtam tetigerunt luxuriam. Interdictum Theodoſii, quod tamen ſucceſſu ſeculorum non obſervatum.

 Cum

Cum antiquorum ſcripta accuratius paululum evolvimus, ad uſus ſibi proprios ſericum Principes vindicaſſe reperimus, adeò, ut qui ſericum geſtaret, ex magnæ eſſet ſtirpe oriundus, teſte etiam Ambroſio *l.* 5. *hexa. c.*25. Collimat eò *Claudianus, Honorii Principis apparatum deſcribens panez.* 4. *Conſul.* cum ait:

tribuere colorem

Phœnices, Seres ſubtegmina, pondus Hydaſpes.

Apud Eutropium *l.*7. legimus, C. Caligulam *blattà & ſerico & cocco in tortos funes peraſſe in inſignem luxum*, quod & Heliogabalum feciſſe Lampridius annotavit. Idem in vitâ Alexandri ſcribit: *Veſtes ſeritas ipſe raras* (ſic enim legerim potius, quam gratas, ubi vulgò ſcriptū eſt ratas) *habuit: holoſericas nunquam induit: ſubſericam nunquam donavit. Conſule Petr. Fabrum l.*1. *hor. Semeſtr. c.*16. Ut hic taceam iſta exempla, quæ priori capite de Principibus ſunt in medium adducta, Gloſſa quædam Talmudica noſtrum aſſertum confirmare poteſt; לבושים סרקון *induti ſerico*. Gloſſa, *veſtimentis* Regiis, in chagigâ *fol.*16. *col.*2. Non legitur ibi סרקון של זהב; ut citatur in Aruch, & inde in Kimchio & theſauro Pagnini in ℞ שרק. Nec ibi *figuratum* ſignificat, ſed eſt vox latina, *Sericum*. Et סרקון של זהב, eſt *ſericum auro intertextū*. *Schab. fol.*20, 2. quale hodie artificio ſummo in Perſiâ & Turcia conficitur.

Theodoſii edictum huc facit, *l.*4 *Cod. Temperent univerſi, cujuscunque ſint ſexus, dignitatis, artis, profeſſionis & generum; ab hujuſmodi ſpeciei poſſeſſione, quæ ſoli Principi ejusque domui dedicatur, nec pallia quis tunicasque domi ſericeas contexat, aut faciat.*

Ut ita Regum ac Principum geſtamen ſericum fuiſſe pateat. Sed luxuria quo non proceſſit? Circà tempora Auguſti ſcriptores jam luxum taxarunt in Cois veſtibus. Horatius *l.*1. *Serm.*2. *v.*101,

Altera nil obſtat: Cois tibi penè videre eſt
Ut nudam: vide Torrentium *ad h. l.* Pro-

Propertius *l.2.* *Sive togis illam fulgentem incedere Cois,*
el.1. *Hoc totum è Coâ veste volumen erit.* adi Passeratium.

Ovidius l.2. *Amor. Sive erit in Cois, Coa decere puta.*
Tibullus *l.2. el.6. Illa gerat vestes tenues, quas femina Coa*
Texuit, auratas disposuitque vias.

Ex his locis aliisque cognoscimus, maximam in serico gestando viguisse luxuriam. Eleganter eam Seneca, morum ille vitiorumque publicorum & descriptor verissimus, & accusator acerrimus *l.7. de benef. c. 9.* *Video, inquit, sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nil est, quo defendi corpus aut denique pudor possit: quibus sumptis mulier parum liquido nudam se non esse jurabit. Hæc ingenti summâ ab ignotis etiam ad commercium gentibus accersuntur, ut matronæ nostræ ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostendant.*

Pellucebant enim *tenerrimâ*, ut Ammianus loquitur, *subtilitate*. Ideòque, quoties pellucidam vestem, pellucentem togam legimus, de sericâ seu Coâ capiendum est, vide Octavium Ferrarium *de re vestiar. l.1. c.10.* Martialis l.5, epigr. 68. *Femineum lucet sic per bombycina corpus.* Scitè Livius Andronicus:

Aut nunc alia te quapiam
Asiatico ornatu affluens,
aut Sardiano ac Lydio
fulgens decore & gloria
pellicuit.

Hæ vestes Coæ ad instar capilli tenues & molles ob διαφάνειαν nullum auxilium corpori & pudori afferebant. Hinc *Achilles Tatius*; διὰ τῆς ἐσθῆτος τὸ σῶμα ὑπεφαίνετο. Item: τοῦ σώματος κάτοπτρον ὁ χιτών. Unde Gebhardus ad illum Propertii locum *l.1, eleg.2.*

Et tenues Coâ veste movere sinus,

Contingebat, inquit, ut tenuissima ista vestis impulsu venti in-

ti inter ambulandum vibraretur: quod lascivi levesque homines non prohibebant.

Tersè Satyricus Juvenalis *sat.6.v.258.*

Hæ sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
Delicias & panniculus bombycinus urit. id est, hæ sunt teneræ & delicatæ admodum feminæ, quæ sudant in circulari rotundâ veste ex tenuissimo filo facta, quas m. pannus bombycinus tenuissimus pôdere gravat. Atq; hæc de luxu circà vestes Coas & sericas, quæ primû invaluisse circà Augusti tempora, propagatum autem magis magisq; sequentium Principum ætate, conjicio ex verbis Senecæ, qui Neronis tempore vixit & devixit *epist.90. Quod si illi (Augusto) contigisset videre has nostri temporis telas, quibus vestis nihil celatura conficitur, in quâ, non dico nullû corporis auxilium, sed nullum pudori est.* Vidit quidem Augustus luxum suâ ætate, sed non tantâ cum turpitudine, ut post fata ipsius est introductus, cum etiam Viri sericum gestare non erubuerunt. Quâ animi levitate proterviâque sine dubio Tiberius commotus decretum sanxit, *ne vasa auro solida ministrandis cibis fierent, ne vestis serica viros fœdaret*, docente illud *Tacito l.2.annal. Dione Cassio l.37. sect.418 p.701.* ὁ Τιβέριος, inquit, ἀπεῖπε ἐσθῆτι σηρικῇ μηδένα ἄνδρα χρῆσθαι. *Tiberius edixit, ne quis vir sericâ veste uteretur.* Adi Tiraquell. *l.3. L. Connub. num 36.* Petrum Fabr. *hor. semestr. l.1. c.16. p.91.* Claudianus in carm. de Stiliconis filio l.6. scribit, ipsum pro equi ornamentis usum frenis sericis.

Parte alia spumis fumantem serica frena,
Purpureo primæ signatus flore juventa
Eucherius flectebat equos.

Hinc Tertullianus, qui in Africâ Severi & Caracallæ temporibus floruit, vir sanctitate ac eruditione maximè conspicuus, toties levitatem in serico gestâdo taxat *in lib. de pallio.* Primum conqueritur *c.3.* materiarum paratu-

ram

ram, quæ necessitati hominum inserviit primò tegendoq; corpori, dehinc inflando ex ambitione cessisse. Deinde Latrinarũ Antistites, id est, Cloacinæ Veneris Sacerdotes, etiam sericum ventilare perstringit : *Et alibi de Alexandro quodam infit : Anhelum pectus serico ventilante restrinxit.* Cyprianus, Carthaginensis Episcopus, qui Philippo Aug. III. & eius filio Cæsare II. COSS, hoc est circa A.C. CCXLV*III.* floruit, in lib. de disciplina & habitu Virginum scribit, *sericum & purpuram indutas Christum induere non posse.* O miscilas!

Hieronymus l. 2. adv. Jovian. inter exprobrationes dicit : *Nunc lineis & sericis vestibus, & attrebatum ac Laodiceæ indumentis ornatus incedis.*

Idem ad Lætam de institutione filiæ præcipit: *Spernat bombycum telas, Serum vellera & aurum in fila lentescens. Talia vestimenta paret, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur.* Et in Marcellæ viduæ epitaphio ad Principiam Virginem : *Illæ enim solent purpurisso & cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare cervicibus &c. nostra vidua talibus usa est vestibus, quibus arceret frigus, non membra nudaret, aurum usque ad anuli signaculum repudians.*

Claudianus non ineleganter *l. 2. in Eutrop.*

Vestis odoratæ studium, laus maxima, risum
per varios movisse sales, minimeque viriles
munditiæ, compti vultus, onerique vel ipsa
serica.

Ut alia sileam testimonia scriptorum Ethnicorum, maximèque Patrum primitivæ Ecclesiæ : Lege, si placet, *Rosini antiquit Rom. l. 5 c. 31. p. 559. seqq.* Petri Fabri *horas Semestr. l. 1. c. 16.* Ulyss. Aldrovandum *l. cit. p. 115.*

De Theodosio Augusto ante percepimus *ex lib. 4. Codicis*, ipsum morem vestiendi serico denuò prohibuisse

ifſe illis, qui non eſſent ex principis domo oriundi: Quod tamen quam ſeriò ſit obſervatum Ammianus Marcellinus l. 23. docet, dum ait: *Seres nentes ſubtegmina conficiunt ſericum, ad uſus antehac nobilium, nunc etiam minimorum ſine ulla diſcretione.* In Italiæ quibuſdam civitatibus decreto cautum eſt contrà ſericatos ac ſericarios more veterum: Decretum id vulgò *la pragmatica* dicitur, teſte Aldrovando: Quod & in aliis Regnis factum eſſe ſæpius noſtro & præterito ſeculo hiſtoriæ monſtrant *Eleganter nobiles ſuperbos ſui ævi* perſtringit ſequentibus Ammianus verbis. *Prænominum claritate conſpicui quidam, ut putant, in immenſum ſemet extollunt* &c. *Nonnullos ſericis fulgentes indumentis, ut ducendos ad mortem, manipulatim concitato fragore ſequitur multitudo ſervorũ.* Non abludunt multũ Budæi verba, dũ in pandectis ſcribit: *Multi (odroſe beatiores putãt, ſi holoſericati & macharophori conſpiciantur: rejectâ in humerum veſte ſubnixi, graſſantes magis, quam ingredientes, interim protervè quemque protrudentes.*

C A P. XII.

Sericum etiam in re Medica uſum habet. Subjunguntur coronidis loco allegoriæ quædam à bombycibus deſumptæ. Innuit primo vitæ voluptatem. Deinde conſcientiæ ſpeculum præbet & curæ mundanæ. Denotat etiam reſurrectionem carnis. Adducitur locus Baſilii. Epilogus.

TAndem quædam de ſerico, quatenus uſum in re Medica præſtat, in medium depoſcemus. Utilitatem ejus inſignem docet confectio illa celebris ad hilaritatem excitandam à Meſueo, ut ajunt, excogitata, quæ *Alchermes* vulgò dicitur: Intelligitur etiam ex *Actuario, l. 5. c. 6.* annotante, *crudum ſericum antidotis quibusdam cordi utilibus miſceri.* Avicenna & Serapion laudes ejus in conciliianda lætitia cecinerunt. *Scalig. exercit. 58. ſect. 9. breviter ſuo more:* Alii, *inquit, litigarunt odio Arabum Philoſophorum, qui ſerico ſcripſerunt corroborari cor: Ajunt hi, ſericum,*

cum esse frigidum: quia morus frigida. Videatur ille etiam *ad l.2.* Theophrasti *de caus. Plant. c 6.*

Vincentius Bellovacensis *spec. nat. hist. l* 20. *c.* 119. asserit: *sericum combustum vulnera putrida mundare ac cor corroborare: Item cum sale ustum dentium curare rubiginem.* In vulneribus capitis duræ Matri applicatum cerebrum corroberat, & à putredine tuetur, maximè v. m. sericum coccinceum. Fieri audio ex eodem funiculos, quibus si viperæ fuerint suffocatæ, ad anginam felici successu Medici eo utuntur. Consule Aldrovandum d. l.

Coronidis loco allegorias quasdam de Bombyce nostro adducere animus est, quibus id præmittimus, quod, cum omnia elementa vestitum suppeditent, aer quoque efficiat, ut bombyx per eum stamina deducat, unde vestes parantur.

Incertus quidam Autor bombycem nostrum sic comparat cum vitæ voluptate: ὁμοία ἐστιν ἡ τοῦ παρόντος βίου τερψις Ἰνδικῷ σκωληκίῳ, ὃς τῷ φύλλῳ τοῦ δένδρου συντυλιχθεὶν, καὶ τῇ τροφῇ ἀσχοληθεὶν συμπνίγῃ ἐν αὐτῷ τοῦ μετάξου κουκουλίῳ. *Vitæ præsentis voluptas Indico vermi similis est, qui folio arboris involutus & pabulo intentus, tandem suffocatur in ipso metaxæ suo folliculo.*

Geminianus in *Phys. sua allegor. l.* 5. *c.* 26. vermen hunc Conscientiæ speculum præbere docet. *Conscientiæ*, ait, *suæ domum debet homo quilibet ædificare ante omnia, deinde aliis intendere exemplo bombycis. Hic enim primò domum fabricat, in qua contra frigus se defensat, postea verò telas texit more araneorum. Domus interior hominis Conscientia est, quam sapientia ædificat, pœnitentia purgat &c. Hac domo composita potest secure homo exterius telas texere,* id est, *exterioribus rebus intendere ordinandis ad aliorum utilitatem.*

Eodem libro c. 33. aliam affert similitudinem de cura mundana. *Cura*, inquit, *& occupatio temporalium multa evacuat hominem a virtute interiore: cujus exemplum*

[illegible] qui telas texit [illegible] fila [illegible] rerum [illegible] & occupationes [illegible] ris: quis [illegible] negotiis [illegible] virtutibus [illegible] evacuatur.

D. Basilius, Episcopus C[illegible] quando sericum gestant, hoc [illegible] argumen[illegible] papiliones facit, [illegible] spiritualia. Verb[illegible] [illegible] ἀπιστοῦντες [illegible]

[illegible Greek text]

Paulo de resur[illegible] formis: [illegible] Hic [illegible] neque [illegible] ac lassis volu[illegible] que S[illegible] ad m[illegible] resurrectionis [illegible] immor[illegible], quam omnium [illegible]

[illegible] cequ[illegible] [illegible] ad S[illegible] [illegible] *de in[illegible]* [illegible]

A[illegible] quæ [illegible] volu[illegible]

[illegible] æqui boni que [illegible]

candid[illegible]

Nos Deo [illegible] gratia præstat ac [illegible]

TIBI, TRINUNE DEUS, SIT G[illegible]